

Fylkesmennene i Nordland og Nord-Trøndelag
Miljøvernavingene
Rapport nr. 4-2009

FORVALTNINGSPLAN FOR BØRGEFJELL/BYRKIJE NASJONALPARK

Bodø/Steinkjer
April 2009

Forord

Børgefjell/Byrkije nasjonalpark var den andre nasjonalparken som ble opprettet i Norge da den ved Kongelig resolusjon av 9. august 1963 ble fredet under benevnelsen «Naturfredet område Børgefjell». Nasjonalparken ble senere utvidet i 1971 og i 2003, slik at nasjonalparken i dag omfatter et samlet areal på ca 1447 km².

De fire berørte kommunene samt andre berørte parter som blant annet Østre Namdal og Byrkije Sijte har vist stort engasjement for å få en best mulig forvaltningsplan for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark. Gjennom deltagelse i det rådgivende utvalget for nasjonalparken har kommunene, representanter for reinbeitedistriktene, Statskog og naturvernforbundet fått fremmet sine synspunkter i planprosessen. Prosessen i det rådgivende utvalget har skapt en positiv innstilling til forvaltningsplanarbeidet i kommunene og de instanser og organisasjoner som har deltatt i arbeidet. Det er spesielt positivt at reindriftsnæringen har valgt å delta aktivt i planarbeidet. Dette er ikke bare gledelig i forhold til utforming av reindriftskapittelet, men også for øvrige kapitler og næringens innvirkning på forvaltningsplanen som helhet.

Arbeidet i det rådgivende utvalget og arbeidsmøtene med berørte parter, som bl.a. reindriftsnæringen, beite- og sankelag, har vært en konstruktiv og positiv prosess som har gitt en bred involvering og samarbeid om planarbeidet. Det rådgivende utvalget har vært bredt sammensatt og det har også i kommunenes arbeid vært lagt vekt på å få innspill og medvirkning fra andre interessenter.

Planen er oppbygd med sikte på å få en enhetlig og forutsigbar forvaltning av nasjonalparken, uavhengig av hvilket fylke og hvilken kommune man befinner seg i. Et forslag til forvaltningsplan ble sendt ut på høring 1. februar 2008, og den endelige planen ble godkjent av Direktoratet for naturforvaltning i brev datert 15. oktober 2008.

Planen er skrevet av rådgiverne Gunnar Kjærstad og Inge Hafstad hos Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, med bistand fra rådgiver Gudrun Hagen og førstekonsulent Nina Figenshau, samt seksjonsleder Gunnar Rofstad hos Fylkesmannen i Nordland.

Åvtebaakoeh

Byrkijen/Børgefjell nasjonalparhke lij dihte mubpie nasjonalparhke maam Nöörjesne mieriedin gosse gånkan resolusjovnen mietie mietsken 9 biejjien 1963 dam vaarjelin goh «Naturfredet område Børgefjell. Dan mænngan nasjonalparhkem vijriedin dovne jaepien 1971 jih 2003, guktie daelie nasjonalparhke 1447 km² vijries lea.

Dah njieljie tjielth jih jeatjah mah nasjonalparhken sisnie dovne Luvlie-Nåamesjen jih Byrkije båtsoesijth meatan orreme dam bööremes reermesoejkesjem Byrkijen/Børgefjell nasjonalparhkese buektiehtidh. Gosse meatan raeriestimmie moenehtsisnie orreme dah tjielth, båtsoesijth, Statskog jih miehtjievaarjelimmesiebre sijjen åssjalommesidie soejkesjebarkose åådtjeme fremmedh. Tjieltine jih dejnie instansine jih åårganisasjovnine dihte prosesse raeriestimmie moenehtsisnie buerie sjiehtesjimmie reermesoejkesjebarkose orreme. Buerie aaj orreme båtsoeste veeljeme soejkesjebarkosne meatan årrodh. Ij Leah aje buerie gosse dan boelhkese båtsoen bijre tjaaleme, juktie buerie aaj orreme gosse dejtje jeatjah boelhkide tjaaleme jih gosse båtsoeste meatan orreme raerieh abpe reermesoejkesjasse buakteme.

Dihte barkoe raeriestimmie moenehtsisnie jih barkoetjåanghkojne dah krirriegujmie dovne båtsoejieleminie, gåatome- jih tjöönghkemetjertigujmie, eensie jih buerie prosessem

fremmeme, gaajhkesh leah meatan orreme jiih ektesne soejkesjebarkojne barkeme. Dennie raeriestimmie moenehtsisnie galleh meatan orreme jiih gosse tjieltijste daejnie barkeme aaj jeatjah iedtji åssjalommesidie goltelamme.

Soejkesjem tseegkesovveme guktie edtja aktelen årrodh jiih aaposne edtja daejredh guktie nasjonalparhkem reeredh saah mij fylhkine jiih mij tjieltine lea. Goevten 1 biejjien 2008 voestes raeriestimmiem reeremesoejkesjasse goltelæmman seedtesovvi, jiih ållesth soejkesjem Direktoratete miehtjieværjelæmman dâhkasjehtin prieveste golken 15 biejjien 2008.

Soejkesjem tjaalasovveme raeriestæjijste Gunnar Kjørstad jiih Inge Hafstad, Noerhte-Trøndelagen fylhkenålmeste, viehkine raeriestæjijste Gudrun Hagen jiih voestekonsulentete Nina Figenshau, jiih seksjovneåvtehkistie Gunnar Rofstad Nordlaanten fylhkenålmeste.

1	Innledning	6
1.1	Opprettelsen og formålet med nasjonalparken.....	6
1.2	Urørt natur og naturvern i Norge.....	6
1.3	Nasjonalparker	7
1.4	Hensikten med forvaltningsplanen.....	7
1.5	Rådgivende utvalg for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark	8
1.6	Revisjon av forvaltningsplanen	8
2	Beskrivelse av Børgefjell/Byrkije nasjonalpark.....	8
2.1	Forvaltningsmyndighet, verneform, og eierforhold	8
2.2	Beliggenhet, særpreg og nåværende tekniske inngrep	9
2.3	Klima, vann og vassdrag	13
2.4	Historisk bruk av nasjonalparken	13
2.5	Kulturminner og kulturlandskap i nasjonalparken	14
2.6	Geologi i nasjonalparken.....	14
2.7	Planteliv i nasjonalparken	16
2.8	Dyreliv i nasjonalparken	17
3	Forvaltning av Børgefjell/Byrkije nasjonalpark	22
3.1	Generelle saksbehandlingsprosedyrer	23
3.2	Soneinndeling for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark	24
3.3	Reindrift i nasjonalparken	24
3.4	Landbruk i nasjonalparken	30
3.5	Miljøtilpasset reiseliv og ferdsel	31
3.6	Bygninger og anlegg	38
3.7	Jakt, fiske og friluftsliv.....	40
3.8	Motorferdsel	44
3.9	Generelle dispensasjonsbestemmelser (§ 4).....	46
4	Forvaltningsoppgaver og tiltak	48
4.1	Utfordringer i forvaltningen av nasjonalparken	48
4.2	Skjøtsel og overvåkning av kulturminner	48
4.3	Miljøovervåkning, forskning og undervisning	49
4.4	Informasjon	50
4.5	Plan for naturoppsyn	51
5	Litteraturliste.....	55
6	Vedlegg	56

Sammendrag

Forvaltningsplan for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark beskriver verneverdiene og brukerinteressene i nasjonalparken og gir avveininger mellom bruk og vern innenfor rammene av verneformålet. Forvaltningsplanen trekker opp retningslinjer for behandling av saker etter vernebestemmelsene. Med en positiv vinkling mellom bruk og vern, ønsker man å stimulere til bedre forankring og måloppnåelse av miljøvernpolitikken på lengre sikt. Fylkesmennene i Nord-Trøndelag og Nordland, som er forvaltningsmyndighetene for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark, har hatt ansvar for utarbeidelsen av forvaltningsplanen. Fylkesmannen i Nord-Trøndelag har hatt det operative ansvaret. Arbeidet har vært utført i nært samarbeid med det rådgivende utvalget (RU) for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark. Det er lagt stor vekt på å komme fram til en mest mulig omforent forvaltningsplan.

I Børgefjell/Byrkije nasjonalpark drives sørsamisk reindrift, og området skal fortsatt kunne brukes til dette. Reinbeitedistriktene (Byrkije og Østre Namdal) har deltatt aktivt i RU og vært delaktig i arbeidet med forvaltningsplanen. Børgefjell har stor betydning for den sørsamiske kultur og som område for reindriftnæring. Ivaretagelse av naturgrunnet innenfor nasjonalparken er derfor viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Sørsamisk reindrift og samisk kultur er den viktigste brukerinteressen i nasjonalparken.

Børgefjellsområdet har stor betydning som et område for utøvelse av tradisjonelt friluftsliv, jakt og fiske. Dette er ment videreført, slik at allmennheten sikres anledningen til naturopplevelse gjennom utøving av et tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Utmarksbasert reiseliv er en aktivitet som er på full fart inn i Børgefjell/Byrkije nasjonalpark. Forvaltningsplanen trekker opp retningslinjer for denne og andre typer aktiviteter. Dette skal sikre forutsigbarhet for reiselivsaktører og andre brukere av nasjonalparken.

Børgefjell/Byrkije nasjonalpark er et utpreget villmarkspreget høgfjellsområde uten vesentlige tekniske inngrep. Områdene i Børgefjell har stor zoologisk interesse og er leveområde for en rekke truede, sårbare og/eller sjeldne dyre- og fuglearter som står på den norske rødlisten over truede arter i Norge. Som følge av den betydning Børgefjell har for å sikre det biologiske mangfoldet i Europa, vurderes Børgefjell innmeldt i Emerald Network. Emerald Network er et nettverk av viktige områder for bevaring av biologisk mangfold i Europa.

Det knytter seg store utfordringer til å oppfylle verneformålet for nasjonalparken. Mange brukerinteresser er involvert, og hovedutfordringen blir å styre ulike aktiviteter til områder som er tilpasset de ulike formål.

Ektiedimmie

Reeremesoejkesje Byrkijen/Børgefjell nasjonalparhkese vaarjelimmieaarvojde jih nuhtjemem nasjonalparhkese reektete guktie vaarjelimmieulmien mietie nasjonalparkem nuhtjedh jih vaarjelidh. Reeremesoejkesje njoelkedasside vuesehte gosse aamhtesh vaarjelimmienænnoestimmiej mietie edtja raeriestidh. Gosse buerielaakan nuhtjemen jih vaarjelimmien gaskem reeredh, vaajtele ulmide byjreskevaarjelimmiepolitihkese buerebe bätijebeajjan stinkesdehtedh. Fylhkenålma Noerhte-Tröndelagesne jih Nordlaantesne, mah Byrkijen/Børgefjell nasjonalparkem edtjeh reeredh, diedtem reeremesoejkesjem evtiedidh åtneme. Fylhkenålma Noerhte-Tröndelagesne diedtem åtneme barkoem juhtiehtidh. Barkoem dorjeme raeriestimmie moenehtsinie (RM) Byrkijen/Børgefjell nasjonalparhkese ektine. Vihkele orreme dan gåhkese guktie nuepie akteraeresne reeremesoejkesjem buektiehtidh.

Byrkijen/Børgefjell nasjonalparhkesne åarjelsaemien båtsoejeleme, jih disse edtja dajvem bätijebeajjan aaj nuhtjedh. Båtsoesijth (Byrkije jih Luvlie-Nåamesje) leah meatan RM jih reeremesoejkesjen barkosne orreme. Dajvine Byrkije lea vihkele åarjelsaemien kultuvrese jih båtsoe jielemasse. Dan åvteste saemien kultuvrese jih jieliemasse vihkele gåatomem jih eatnemem nasjonalparhkesne vaarjele. Åarjelsaemien båtsoejeleme jih saemien kultuvre leah dah vihkielommes nuhtjemeiedtjh nasjonalparhkesne.

Byrkije lea vihkele dajve eejehtæmman, vijremasse jih göölemasse. Dam vienhtebe evtiedamme, juktie åålmege nuepiem åådtje miehtjesne fielestalledh jih eejehtidh vaenie teknikken viehkeste. Jeenjebh jih jeenjebh sÿhtieh miehtjesne fielestidh jih nemhtie aaj Byrkijen/Børgefjell nasjonalparhkesne. Reeremesoejkesjen njoelkedassh dagkere jih jeatjah fielestæmman raeriestamme. Dejtie gieh fielestimmieh öörnieh jih jeatjabidie edtja aktelen årrodh jih aaposne edtja daejredh guktie nasjonalparkem nuhtjedh.

Byrkijen/Børgefjell nasjonalparhke lea doedtere gusnie mahte ij leah naan stoerre teknikke bigkemh. Dihte dajve Byrkijisnie stoerre zoologihke aarvoe åtna jih desnie gellie vijrh- jih ledtieh gååvnesieh mah aajhteme, nåhkehteminie jih/jallh mah vaenies mah nöörjen rööpselæstosne aajhteme aarhtiste Nöörjesne meatan. Guktie Byrkije vihkele European biologihke gellieaarhtide, vierhtiedamme Byrkijem Emerald Network'se bievnedidh. Emerald Network akte viermie vihkele dajvijste vaarjelæmman biologihke gellieaarhtide Europesne.

Stoere haesteme lea vaarjelimmieulmiem nasjonalparhkese tjæллоestidh. Gellie nuhtjemeiedtjh meatan, jih stööremes haesteme sjædta stuvredh dejtie ovmesse darjomidie dajvide gusnie sjeahta årrodh.

1 Innledning

1.1 Opprettelsen og formålet med nasjonalparken

Børgefjell/Byrkije nasjonalpark var den andre nasjonalparken som ble opprettet i Norge da den ved Kongelig resolusjon av 9. august 1963 ble fredet under benevnelsen «Naturfredet område Børgefjell». Ved Kongelig resolusjon av 3. september 1971 ble området utvidet med 65 km² og lagt ut som nasjonalpark under benevnelsen Børgefjell nasjonalpark. Verneforskriften for Børgefjell nasjonalpark ble siden revidert den 7. mai 1982 og den 26. august 1983. Nasjonalparken ble utvidet i 2003 og samlet areal er ca 1447 km².

Som en del av utvidelsen av Børgefjell/Byrkije nasjonalpark ble Austre Tiplingan/Luvlie Diehpele landskapsvernområde opprettet i Hattfjelldal kommune.

Formålet med Børgefjell/Byrkije nasjonalpark:

Formålet med Børgefjell/Byrkije nasjonalpark er å bevare et stort naturområde tilnærmet fritt for tekniske inngrep, med store villmarkspregede områder for å sikre biologisk mangfold og et naturlig forekommende plante- og dyreliv med bl.a. truede og sårbare arter, samt å ta vare på geologiske forekomster og kulturminner.

Ivaretagelse av naturgrunnet innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Området skal kunne brukes til reindrift.

1.2 Urørt natur og naturvern i Norge

Naturvernloven er det sentrale virkemiddel for å bevare naturområder med nasjonal og regional verneverdi. St.meld. nr. 62 (1991-92) *Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge* trekker opp en helhetlig strategi for vern av norsk natur. Viktige kriterium for arbeidet med områdevern i Norge er:

- Vern av en representativ del av norsk natur som dekker et tverrsnitt av norske naturtyper
- Vern av store sammenhengende områder som er urørte eller delvis urørte
- Sikre områder med landskapsmessige verneverdier
- Sikre spesielle leveområder for ulike arter
- Sikre verdifull vassdragsnatur og marine områder
- Ta hensyn til friluftsliv og kulturminner

Det er en nasjonal målsetting og en internasjonal forpliktelse å sikre variasjonen og det representative i norsk natur. Det har vært særskilt fokus på vern av større, urørte eller delvis urørte naturområder. Arealet av inngrepsfrie naturområder har minket kraftig de siste hundre årene. Børgefjell/Byrkije er et av de få områdene i Nordland og Nord-Trøndelag med større sammenhengende inngrepsfrie områder, jf kriteriene fra Direktoratet for naturforvaltning (se vedlegg).

Rundt forrige århundreskifte kunne om lag halvparten av Norges areal betegnes som villmarkspreget, i den forstand at områdene lå mer enn 5 kilometer i luftlinje fra tyngre tekniske inngrep. Per januar 2003 var det bare ca. 11,6 prosent igjen av slike områder. Villmarkspregete områder er på landsbasis redusert med ca. 1710 km², eller vel 4,3 prosent i

perioden fra 1988 til 2003. Reduksjon og oppstyking av de inngrepsfrie områdene skjer bit for bit over hele landet. Dette fører til at mange dyre- og fuglearter får stadig mer oppstykkede og mindre leveområder.

1.3 Nasjonalparker

Nasjonalparkene utgjør på mange måter ryggraden i naturvernarbeidet i Norge. De utgjør en stor del av de landarealene som er vernet etter naturvernloven. Det er naturvernlovens § 3 som hjemler opprettelsen av nasjonalparker:

”For å bevare urørte eller i det vesentlige urørte eller egenartede eller vakre naturområder kan areal av statens grunn legges ut som nasjonalpark. Grunn av samme art som ikke er i statens eie, og som ligger i eller grenser inntil arealer som nevnt i første punktum, kan legges ut som nasjonalpark sammen med statens grunn. I nasjonalparken skal naturmiljøet vernes. Landskapet med planter, dyreliv og natur- og kulturminner skal vernes mot utbygging, anlegg, forurensning og andre inngrep”

1.4 Hensikten med forvaltningsplanen

Nasjonalparkene i Norge varierer mye med hensyn til størrelse, naturtype, dyre- og planteliv og menneskelig bruk. Det er et mål at forvaltningen av nasjonalparkene skjer etter en nasjonal, helhetlig og fremtidsrettet strategi. Samtidig må forvaltningen av den enkelte nasjonalpark være forankret i formålsparagrafen.

Forvaltningsplaner lages etter samme mal, men tilpasses hvert enkelt verneområde og forskrift. Forvaltningsplanen for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark skal være et praktisk hjelpemiddel for å opprettholde og fremme formålet med vernet, samt sikre forutsigbarhet og likebehandling i saksbehandlingen. Det er verneforskriften som setter rammen for utarbeidelsen av forvaltningsplanen. Forvaltningsplanen kan ikke utforme bestemmelser ut over det som er hjemlet i verneforskriften.

I foredraget til kongelig resolusjon av 29.08.03 for utvidelsen av Børgefjell/Byrkije nasjonalpark står det at det er ønskelig at en forvaltningsplan blir utarbeidet så snart som mulig og at reindriften blir trukket inn i arbeidet med forvaltningsplanen. Arbeidet er utført i nært samarbeid med det rådgivende utvalget for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark. Forvaltningsplanen er hjemlet i Forskrift om vern av Børgefjell/Byrkije nasjonalpark. Forskriftens § 5 lyder: «*det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, skjøtsel, registrering, tilrettelegging, informasjon m.v. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning*».

Ved å utarbeide en forvaltningsplan for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark vil forvaltningsmyndigheten, fylkesmennene i Nordland og Nord-Trøndelag, være best mulig sikret en samlet oversikt over aktuelle tiltak innenfor verneområdet. Det er et mål at denne forvaltningsplanen vil etablere gode rutiner for samarbeid og oppgavefordeling mellom aktørene både lokalt, regionalt og nasjonalt. Forvaltningsplanen vil også fungere som en rettesnor og veiledning for brukerne, deriblant grunneierne i nasjonalparken (Statskog, Røyrvik Fjellstyre og Namsskogan Fjellstyre) og de berørte kommunene Hattfjelldal, Grane, Namsskogan og Røyrvik.

1.5 Rådgivende utvalg for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark

I verneforskriftens § 7 framgår det at «forvaltningsmyndigheten kan opprette et rådgivende utvalg for forvaltning av nasjonalparken». Forvaltningsmyndigheten er her fylkesmennene i Nordland og Nord-Trøndelag.

I Kongelig resolusjon av 29. august 2003 står det følgende om etableringen av det rådgivende utvalget for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark:

”Miljøverndepartementet understreker viktigheten av å nedsette et rådgivende utvalg. De berørte kommunene og andre berørte parter som blant annet samiske interesser, reindriftsmyndigheter og Statskog bør delta i det rådgivende utvalget for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark”.

Det rådgivende utvalget for Børgefjell nasjonalpark ble konstituert under et møte den 1. juni 2005 på Majavatn i Grane kommune. Utvalget består av 2 representanter fra hver av kommunene Grane og Hattfjelldal, 1 representant for kommunene Røyrvik og Namsskogan, 1 representant fra Naturvernforbundet, Statskog SF, Byrkije reinbeitedistrikt, Østre Namdal reinbeitedistrikt, Namsskogan fjellstyre og Røyrvik fjellstyre. Fylkesmennene i Nordland og Nord-Trøndelag utgjør sekretariatet, og har møte-, tale- og forslagsrett i utvalget.

Mandatet for det rådgivende utvalget:

- Formålet med Rådgivende utvalg for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark er å vurdere, og å gi råd om forvaltningen av nasjonalparken med tanke på å nå formålet i verneforskriftens § 2, herunder forvaltningsplan.
- Rådsmedlemmene utnevnes av fylkesmennene for 4 år (kommunestyreperiode), første gang til 31.12.07. Dersom et medlem av forskjellige årsaker går ut av utvalget i den valgte perioden, utnevner fylkesmennene nytt medlem etter først å ha hørt vedkommende organ som medlemmet representerer.
- Utvalget skal selv velge leder og nestleder blant oppnevnte medlemmer.
- Fylkesmennene er sekretariat.
- Det skal holdes minimum 1 utvalgsmøte i kalenderåret.
- Rådgivende utvalg skal uttale seg til forvaltningsplanforslag før fylkesmennene sender dette til Direktoratet for naturforvaltning for godkjenning.

1.6 Revisjon av forvaltningsplanen

Forvaltningen av nasjonalparken skal skje ut fra en tidshorisont på minst 200 år. Dette for å sikre verneverdiene for fremtidige generasjoner. Denne forvaltningsplanen skal revideres første gang etter 5 år. Det vil si i 2013.

2 Beskrivelse av Børgefjell/Byrkije nasjonalpark

2.1 Forvaltningsmyndighet, verneform, og eierforhold

Forvaltningsmyndighet

Fylkesmennene i Nordland og Nord-Trøndelag er tillagt forvaltningsmyndigheten i sine respektive fylker. Dette er stadfestet i foredraget til Kongelig resolusjon av 29.08.03.

Hattfjelldal kommune fikk i brev av 3. august 2004 delegert forvaltningsmyndigheten for Austre Tiplingan/Luvlie Diehpele landskapsvernområde. Hattfjelldal kommune skal utarbeide en egen forvaltningsplan for landskapsvernområdet.

Verneform

Børgefjell har vært nasjonalpark siden 1963. Urørt natur er en viktig forutsetning for å opprettholde vårt biologiske mangfold. Valget av nasjonalpark som verneform for Børgefjell er en del av den nasjonale og internasjonale innsatsen som gjøres for å sikre urørte naturområder som grunnlaget for biologisk mangfold. Store inngrepsfrie verneområder sikrer komplekse økosystem og vil være en viktig faktor i arbeidet med å hindre utrydding av planter og dyr. Samspillet mellom et fjellmassiv fritt for tekniske inngrep, de skogbevokste dalførene samt de mange små og store innsjøene gjør området svært verdifullt for dyre- og fuglelivet.

Samtidig med at Børgefjell/Byrkije nasjonalpark ble utvidet, kom opprettelsen av Austre Tiplingan/Luvlie Diehpele landskapsvernområde. Formålet med opprettelsen av Austre Tiplingan/Luvlie Diehpele landskapsvernområde er å ta vare på et egenartet og vakkert naturlandskap med det biologiske mangfold, de kulturminner og kulturlandskap som finnes der. I tillegg skal landskapsvernområdet sammen med Børgefjell/Byrkije nasjonalpark bidra til å sikre et av landets største villmarkspregede naturområder.

Eierforhold

Børgefjell/Byrkije nasjonalpark ligger i sin helhet på statsgrunn. Men både forhistorie, forutsetninger og rettighetsforholdene er forskjellige i Nord-Trøndelag og i Nordland. Arealene i Røyrvik og Namsskogan kommuner er statsallmenninger og *Lov av 6. juni 1975 nr. 31 Lov om utnyttning av rettar og lunnende m.m. i statsallmenningane* (fjellova) er gjeldende. I Nordland forvalter Statskog alle grunneierrettigheter.

Allmenningsretten, eller fjelloven, som er gjeldende i Nord-Trøndelag, er hovedsakelig knyttet til jakt, fiske, beiterett, setring og tilleggsjord til jordbrukseiendom. Fjellstyret administrerer rettigheter etter fjelloven og velges av kommunestyret i hver enkelt kommune.

2.2 Beliggenhet, særpreg og nåværende tekniske inngrep

Beliggenhet

Børgefjell/Byrkije nasjonalpark ligger i kommunene Grane og Hattfjelldal i Nordland fylke og Namsskogan og Røyrvik i Nord-Trøndelag fylke. I Hattfjelldal (mot nordøst) grenser nasjonalparken mot Austre Tiplingan/luvlie Diehpele landskapsvernområde, som er på 44 km². I øst grenser nasjonalparken med Västerbotten län og Jämtland län i Sverige. Nasjonalparken omfatter den opprinnelige nasjonalparken, vernet i 1963 på 1107 km² (utvidet med 65 km² i 1971), samt en utvidelse av parken på 340 km² fra 2003. Totalarealet på dagens Børgefjell/Byrkije nasjonalpark blir da på 1447 km².

Særpreg

Børgefjell/Byrkije nasjonalpark er overveidende et høyfjellsområde med til dels mektige fjellformasjoner. I sør og sørvest er det et lite parti som ligger mellom 400 – 500 m.o.h. Drøyt en fjerdedel av nasjonalparken ligger over 1000 m.o.h. Den nordvestlige delen av nasjonalparken har høye tinder, botnbreer og dype bratte dalformasjoner. Den største breen

ligger på østsiden av Kvigtinden/Voenjelensjurhtjie og er på ca 3 km². Kvigtinden/Voenjelensjurhtjie er for øvrig nasjonalparkens høyeste fjell på 1699 m.o.h.

Fjellpartiet Børgefjell/Byrkije strekker seg fra Kvigtinden/Voenjelensjurhtjie og nord-nordøstover mot Hattfjelldal sentrum. Dette danner skillet mellom Fiplingdalen i vest og Susendalen i øst, og brer seg langt utenfor nasjonalparkens grenser. Børgefjells nest høyeste fjelltopp, Golvertinden/Gålelviensjurhtjie (1682 m.o.h.) ligger i denne delen av nasjonalparken. Området har en alpin karakter med tinder og småbreer. Landskapet i områdene rundt Susenfjellet/Dåartoe kan beskrives som storkupert og åpent, mens områdene øst for Susenfjellet/Dåartoe er lavereliggende skog- og myrområder.

Fig 1: Vestlige deler av Børgefjell med Kuklumpen i bakgrunn © Inge Hafstad

Sørøstre del av nasjonalparken utgjøres av fjellmassivet Store Børgefjell. Sentrale deler av dette området er nokså forrevet. Høyeste fjelltopp i denne delen av nasjonalparken er Jetnamsklumpen/Jitnemensnuhkje på 1513 m.o.h. landskapet mellom Orvassdalen/Ovrevuemie og Rennselvatnet/Raentsere befinner seg hovedsakelig i lavalpin vegetasjonssone. De høyeste partiene går imidlertid over i mellomalpin sone. Beinvasdalen/Garhtameskie som munner ut ved Orvatnet/Ovrejaevri er trebevokst, i hovedsak med bjørk, men med innslag av enkeltstående grantrær.

De øvrige delene av parken er preget av rolige landskapsformer og elver, vatn og tjern. Topografien i Namskroken/Nåamesjenmæelhkie preges av Namsen/Nåamesje og Storelvas/Smeelehdurrie dalfører. Den flate dalbotn preges av myr og fastmarkskoller. En bred og nokså svakt kupert forsenkning strekker seg fra Namsvatnet/Nåamesjenjaevrie og nordøstover til Tiplingan/Diehpele. Områdets hovedvassdrag følger denne forsenkningen.

Nåværende tekniske inngrep

Et av Børgefjells/Byrkije største særpreg er at det er få tekniske inngrep i nasjonalparken. Eksisterende inngrep er små og i stor grad knyttet til reindriften. Østre Namdalen reinbeitedistrikt har permanent merkegjerde ved Sapmannelva/Sapmannjohke. Ved østenden av Orevatnet har distriktet også et arbeidsgjerde og beitehage. Her blir det foretatt kalvmerking og skilling av rein. Her er gammer, buer og i tillegg blir det benyttet lavvoer. Byrkije reinbeitedistrikt har sommerboplass ved Store Kjukkelvatnet/Stoerre Tjohkelenjaevrie, med to gjeterhytter der den ene også benyttes av oppsynet. Rundt i nasjonalparken har distriktene flere gjerdeplasser som nyttes etter behov i forbindelse med

kalvmerking og skilling av rein. Reinbeitedistriktene har en rekke hytter og gammer som benyttes i reindriften.

Fig 2: Reindriften hytte ved Gaukarvatnet i Hattfjelldal kommune © Inge Hafstad.

Svensk reindrift har rett til sommerbeite i østre deler av nasjonalparken, området er avgrenset med et sperregjerde. I tilknytning til sperregjerdet har svensk reindrift 4 gjeterhytter innenfor nasjonalparken.

Tabell 2.2.1: Hytter, naust og gammer innenfor Børgefjell/Byrkije nasjonalpark:

Navn på hytte/gamme/bru	Kommune	Eier av hytte, gammer eller naust
Nordland		
Naust ved Fremsjøen	Hattfjelldal	
Gjeterhytte og uthus ved Langvatnet/Jengelen	Grane	Reindriften (Østre Namdal RBD)
Granehytta m/naust ved Jengelen	Grane	Grane jeger- og fiskerforening
Vefsnhytta m/naust ved Jengelen	Hattfjelldal	Vefsn jeger- og fiskerforening
Simskardhytta	Grane	Statskog SF
Måsskardhytta	Grane	Reindriften (Byrkije RBD)
Båttjønnhytta	Hattfjelldal	Reindriften (Byrkije RBD)
Sambandsstasjon på Golvertinden	Hattfjelldal	Politi
Gaukarhytta	Hattfjelldal	Reindriften (Byrkije RBD)
Råtnanhytta	Hattfjelldal	Det svenske sametinget
Hytte ved Ranseren	Hattfjelldal	Reindriften (Byrkije RBD)
Hytte ved Ranseren (Ranserslottet) åpen.	Hattfjelldal	Statskog SF
Hytte ved Kjukkelen og sommerboplass for Byrkije	Hattfjelldal	Reindriften (Statskog SF har adgang til bruk av distriktets hytter i forbindelse

reinbeitedistrikt		med oppsyn)
Hytte ved Kjukkelen	Hattfjelldal	Reindrifta/privat
Hytte ved Guevtetsjaevrie/ Legdvatn	Hattfjelldal	Privat
Svensk reindriftshytte Gihpejohke	Hattfjelldal	Det svenske sametinget
Hytte, bur og gamme ved Mjøkelva	Hattfjelldal	Reindrifta (Byrkije RBD)
Hytte ved Simskarfjell	Hattfjelldal	Reindrifta (Byrkije RBD)
Bru over Storelva	Grane	Statskog
Bruer i Simskardet (4 stk)	Grane	Statskog
Bru over Tiplingelva	Hattfjelldal	Statskog
Nord-Trøndelag		
To tømmerhytter i Namskroken	Namsskogan	Namsskogan fjellstyre
Gamme i Bleikarlia	Namsskogan	Reindrifta/privat
Bru over Storelva ved Namskroken	Namsskogan	Namsskogan Fjellstyre
Gjeterhytte og utedo ved Jetnamen	Røyrvik	Uavklarte eiendomsforhold
Orvasshyttene (2 hytter)	Røyrvik	Røyrvik fjellstyre
2 naust ved Orvatnet	Røyrvik	Reindrifta (Østre Namdal RBD)
2 bur og 1 gamme ved Orvatnet	Røyrvik	Reindrifta (Østre Namdal RBD)
Hytte i Lotterdalen	Røyrvik	Reindrifta (Østre Namdal RBD)
Tre gammer (Sjauliengåetie, Djerkangåetie, Jåmagåetie)	Røyrvik	Reindrifta (Østre Namdal RBD)
Gamme ca 600 m fra utløpet av Jengelen	Røyrvik	Uavklarte eiendomsforhold
Naust ved Blyvatnet	Røyrvik	Røyrvik fjellstyre
Gamme ved Storvika	Røyrvik	Uavklarte eiendomsforhold
Gamme ved Henrikvatnet (rester)	Røyrvik	Privat
2 gammer ved Sapmanelva /Viermajohke (svært dårlig stand)	Røyrvik	Reindrifta (Østre Namdal RBD)
Bru over Orvasselva	Røyrvik	Røyrvik fjellstyre
1 naust ved Orvatnet	Røyrvik	Røyrvik fjellstyre
1 uthus og 2 utedo ved Orvatnet	Røyrvik	Røyrvik fjellstyre
1 utedo og 1 forbu	Røyrvik	Reindrifta (Østre Namdal RBD)
Gapahuk og 1 utedo ved Orvasselva	Røyrvik	Røyrvik fjellstyre

Det finnes flere hengebruer innenfor nasjonalparken. Første hengebro over Storelva/Smeelehdurrie i Grane kommune ble bygget i 1945-46 og er senere ombygget og restaurert ved flere anledninger. I Simskardet/Sijudurrienjohke er det bru over Golverskardelva/Gåelviendurrienjohke. Denne er gjenoppbygd i 2006 etter større ødelegelser som følge av utrast steinblokk. I området mot Austre Tiplingan/Luvlie Diehpele er det bru over Tiplingelva/Muerhkienjeano. Foruten forannevnte installasjoner er det også anlagt to grunndammer/terskler i Namsen/Nååmesje i kjølvatnet av utbyggingen av Namsvatn/Nååmesjenjaevrie. En ved utløpet av Nerflya nedenfor Mattisflya og en ved Litlåsen like ovenfor Helvetesfossen i Namsskogan kommune.

2.3 Klima, vann og vassdrag

Klimatisk befinner Børgefjell/Byrkije nasjonalpark seg hovedsakelig i svakt oseanisk seksjon (O1). Det er kun områdene rundt Tiplingan/Diehpele som så vidt er i overgangsseksjon (OC) (Moen, 1998). Begrepet vegetasjonsseksjon defineres ut fra plantedekket og viser den geografiske variasjonen fra kyst til innland. Variasjonen i seksjoner henger sammen med forskjeller i oseanitet, der luftfuktighet (humiditet) og vintertemperatur (frost) er de viktigste klimafaktorer (Moen, 1998).

Selv om Børgefjell/Byrkije har et suboseanisk klima, varierer klimaet en god del innenfor området. Lave fjell og dalfører i sørvest gjør at fuktig havluft kommer inn mot området. De høyeste fjellryggene i Børgefjell/Byrkije utgjør en effektiv barriere for nedbøren. Østre og nordøstre deler av området ligger delvis i nedbørsskygge. Ved Majavatnet er årsnedbøren i et normalår ca 1200 mm, mens den i Susendalen bare er ca 700 mm. De høyereliggende deler vest i Børgefjell har nok betydelig høyere nedbør enn Majavatnet. Værforholdene er meget skiftende og det faller relativt store mengder nedbør i området. Mest snø legger det seg i den vestlige delen av nasjonalparken. Snøen legger seg vanligvis i oktober, og i fjellet blir den liggende til langt utpå sommeren.

De mange små og store vannene gir Børgefjell/Byrkije sitt særtrekk. De største vannene er Simskardvatnet/Sijdurrienjaevrie, Orvatnet/Ovrejaevrie, Store Kjukkelvatnet/Stoerre Tjohkelenjaevrie og Jengelvatnet/Giengelvihke. Vassdraga er varierte – fra det store, men rolige, Orvassdraget og den majestetiske Storfossen i Jengelvassdraget til de små fjellbekkene som du finner overalt i nasjonalparken. Storelvvassdraget, som har sitt utløp i Namsen helt sørvest i nasjonalparken, er det dominerende i vest. Tiplingsvassdraget, med sine kilder fra Simskardvatnet/Sijdurrienjaevrie og isbreen ved Kvigtinden/Voenjelensjurhtije, dominerer i nord. De kjente elvene Namsen/Nååmesje og Vefsna har begge sitt utspring i Børgefjell/Byrkije.

2.4 Historisk bruk av nasjonalparken

Børgefjell/Byrkije er et viktig område for reindriften, både i historisk perspektiv og i nåtid. Reindriften slik vi kjenner den har vært drevet i området i minst 500 år. Det drives fortsatt med reindrift og Børgefjell/Byrkije er viktig med tanke på den sørsamiske kulturen. Bureisningen rundt Børgefjell/Byrkije, som startet først på 1800-tallet, hadde store konsekvenser for samene og reindriften i området. Før den tid var reindriften bortimot enerådende i bruken av arealene i områdene i og rundt nåværende nasjonalpark.

I Susendalen kom de første nybyggerne i 1820-30 årene. Nybyggerne kom fra Sverige, kystområdene på Helgeland og fra Sør-Norge. Bare i løpet av 20 år steg antall nyreisningsbruk i Susendalen til 23 stykker. For nybyggerne var jakt og fiske i Børgefjell av stor betydning, både som matforsyning og ved at de solgte utbyttet.

Nyreisningen på slutten av 1800-tallet førte til at samene, med unntak av på Melkvoll, ble presset bort fra kjerneområdene sine langs østsiden av Susna/Såvsoe. Øst for Susna/Såvsoe hadde de hatt sine gammer, stabbur og melkegjerdar. Det samme skjedde på sørsiden av Børgefjell/Byrkije (Fjellheim, 1998). Bygselbrev og bygselområder i Børgefjell/Byrkije eksisterte helt inn på 1900-tallet

I 1751 ble den endelige riksgrensen trekt mellom Norge og Sverige. I den sammenheng ble det dannet en såkalt "lappekodicil" som skulle garantere reindriftas bruksrett over

riksgrensen. Dagens reinbeitekonvensjon mellom Norge og Sverige har sitt opphav i denne kodicilen.

2.5 Kulturminner og kulturlandskap i nasjonalparken

På grunn av at nyryddingen av bygdene rundt Børgefjell/Byrkije ikke kom skikkelig i gang før i det 19. århundre, må de kulturminnene som finnes fra bondekulturen sies å være av nyere dato. Det er derimot en litt annen situasjon når det gjelder samisk bruk og bosetning, og de kulturminner som kan spores etter sørsamenes virksomhet. Men det er dessverre en kjensgjerning at mange av sporene etter samenes levesett i tidligere tider har smuldret bort etter som århundrene har gått.

I Børgefjell er det registrert en rekke kulturminner fra rein-nomadismens periode. Det vil si fra ukjent tid til noe ut på 1900-tallet. Fjellheim (1998) oppgir syv hovedgrupper med kulturminner:

- Boplasser
- Oppbevaringssteder
- Hellige steder
- Fangstanlegg
- Reingjerder
- Februk
- Annet

Samtlige av de syv hovedgruppene kulturminner, med unntak av februk, er registrert innenfor Børgefjell/Byrkije nasjonalpark. Størst konsentrasjon av samiske kulturminner finnes ved Tiplingan/Diephele, ved Mjølkelva/Lille Susna, langs vassdraget mellom Jengelvatnet/Giengelvihe og nordspissen av Store Namsvatn/Nåamesenjævrie, i Viermadalen/Viermevuemie og ved Orvatnet/Ovrejævrie. Men det finnes også et betydelig antall samiske kulturminner i de nærliggende områdene til nasjonalparken. Spesielt dreier dette seg om områdene ved Rennselvatnet/Raentsere, mellom grensen til nasjonalparken og Namsvatn/Nåamesenjævrie i Røyrvik kommune og i selve Susendalen i Hattfjelldal kommune (Fjellheim 1998).

2.6 Geologi i nasjonalparken

Berggrunnsgeologi

Berggrunnen i Børgefjell/Byrkije er nokså sammensatt. Østre deler av området domineres av det såkalte «Børgefjellvinduet», som er et stort grunnfjellsområde der hovedbergartene er granitt og granittisk gneis, samt mer eller mindre feltspatrike glimmergneiser. Et belte med mer næringsrike bergarter som blant annet grønnstein og kalkholdige bergarter strekker seg i sørvest-nordøstlig retning over sentrale deler av nasjonalparken. Vestre del av parken består for en stor del av middels næringsrik glimmerskifer og glimmergneiser. I nordvest opptrer kvartsdioritt og trondhjemit, mens det fins en del granitt og granodioritt i sørvest.

Berggrunnen i Storelvdalen består av glimmergneis og skifer, amfibolitt, hornblendeskifer og gneis, samt noe kvartsitt og kvartskifer. Et kalkdrag, vesentlig bestående av kalkspatmarmor, går i nordøst-sørvestlig retning over Sløkskardet. En åre med grønnstein følger nordsiden av kalkdraget. I områdene rundt Mjølkelva/Klivjehke består berggrunnen av kalkfyllitt og

kalkglimmerskifer. I nedre deler av området Lille Susna/othje Savsoenjohke – Rybekken – Haustlegran består berggrunnen av kvartsfyllitter og grafittførende fyllitter og skifer. Berggrunnen i lavereliggende deler på vest-, nord- og østsiden av Susenfjellet består av kvartsitt. Østre del av området Austre Tiplingen/luvlie Diehpele – Susenfjellenden/Spaennjuenie – Skibekken inngår i det gigantiske karbonatmassivet i Susendal – Hattfjelldal området. Berggrunnen består her av kalkfyllitt og kalkglimmerskifer. I midtre del dominerer kvartsitt.

I områdene sør for Orvatnet/Ovrejaevrie og Orvassdalen/Ovrevuemie finnes lengst øst et belte av grønnstein, grønnskifer og fyllitt med til dels innslag av karbonater. Det finnes også et belte med kvartsitt og sandstein. Lengre vest finner man et gneisområde som er sammenhengende med gneisområdene i Store Børgefjell. I Namskroken/Nåamesjenmæhlkie består berggrunnen av glimmergneis og skifer.

Kvartærgeologi

Det er betydelige forekomster av løsmasse i Børgefjell/Byrkije nasjonalpark. Store partier med fast fjell er overdekket av breavsatt grus. Skredmark fins også mange steder. Større elveavsetninger fins i Tiplingdalen ovenfor Vestre Tiplingen/jillie Diehpele, ved utløpet av Orrekelva/Orrehkdurrienjaevrie og til dels lenger oppe ved Storelva/Stoerrenjohke, ved Lotterelva/Lohterenjohke, samt nederst i Ranserdalen. Såkalt dødislandskap fins blant annet i Biseggdalen, ved Rotnan/Ratnoenjaevrie og Ranseren/bijjie Raentsere og i Lotterdalen. Dette landskapet kjennetegnes ved hauger med usortert og ofte grovt morenemateriale. Dype, vassfylte groper uten overflateavløp, såkalte dødisgroper, er også vanlig.

Spor etter bredemte innsjøer fra siste del av istiden viser seg som strandterrasser blant annet i området ved Jengelvatnet/Giengelvihke, Jengelskardvatn/Tjoelmendurrienjaevrie og Viermavatnet/Viermajaevrie. Ved Jetnamsvatnet/Jitnemenjaevrie har det vært en randsjø rundt en dødismasse som har ligget og smeltet. Områder med store steinflyer finnes over det meste av de østlige deler av nasjonalparken, Steinlægda, Gapsfjella/Reinfjella, nord for Rainesklumpen/Raajnese og områder i Store Børgefjell.

I Storelvdalen er det stedvis store partier med kvartære løsmasser i dalbunnen. Kuvatnet/Guvsehkenjaevrie i Grane kommune ligger i en forsenkning med løsmasser av kvartær alder. Landskapet i nedre deler av området Lille Susna/othje Savsoenjohke – Haustlegran – Rybekken preges av morenerygger og –hauger. Langs østsiden av Lille Susna er det opp til 30 m høye morenerygger som reiser seg bratt opp fra elva. Det er også mange dødisgroper i dette området. Også i høyereliggende områder er det mye grovt morenemateriale i grunnen, samt store steinblokker spredt omkring. I området rundt Tiplingan er det meget store forekomster av kvartære løsmasser.

Områdene sør for Orvassdalen/Ovrevuemie og i Namskroken/Nåamesjenmæhlkie har forholdsvis store arealer med snaufjell eller fjell med et tynt dekke av løsmasser. I dalbunnen er det morenemasser med til dels betydelig mektighet. Dette gjelder både Namskroken/Nåamesjenmæhlkie, selve Orvassdalen/Ovrevuemie og Beinvasdalen/Garhtameskie.

2.7 Planteliv i nasjonalparken

I botanisk sammenheng må Børgefjell betraktes som relativt ordinært. Antall arter med karplanter er relativt lavt, ca. 300. Skoggrensen i området går på ca 600 – 800 m.o.h. For det meste er det bjørk som danner skoggrensen. Bjørkeskogen finnes først og fremst i ytre deler av nasjonalparken, og avhengig av berggrunnen finnes bjørkeskogene i forskjellige utforminger fra de fattige til de rike høgstaudebjørkeskogene. Rundt Namskroken/Nåamesjenmælhkie og i Storelvdalen/Smeelehdurrie er gran skogdannende.

Myrområder finnes både over og under skoggrensen. Myrområdene er i hovedsak av en fattig utforming og på samme måte som for skogen finnes det små spredte partier med rikmyr. Partier med rikmyr finnes spesielt i områdene mellom Mjølkelva/Kijviejohke og Lille Susna/ohkje Savsoenjohke og i Haustlegran øst for Lille Susna/ohkje Savsoenjohke. Krevende arter som kastanjesiv, breiull og lappmarihand er registrert her.

I Sløskardet, ved Mjølkelva/Kijviejohke og fjellområdet mellom Goevtejohke (Skibekken) i Hattfjelldal kommune og grensen til Sverige består for en stor del av rike bergarter, noe som gjenspeiles i vegetasjonen. Her er det registrert en rekke krevende fjellplanter som for eksempel reinrose, rein- og setermjelt samt kvit- og grønnkurle. I området mellom Goevtejohke (Skibekken) og grensen til Sverige finnes også fjelltettegras. De lavereliggende områdene sør for Storvollen består av rike bjørkeskog- og myrområder, med krevende arter som blant annet kastanjesiv.

Fig 3: Grønnkurle er en av orkidéene i Børgefjell/Byrkjje nasjonalpark © Gunnar Rofstad

Skogområdene sør for Øyum i Hattfjelldal kommune er for en stor del upåvirket. I dette området er det funnet flere interessante sopparter som granrustkjuke, svartsonekjuke, kjøttkjuke, granstokkjuke, duftskinn, granlærsopp, *Skeletocutis lenis*, brun kvitkjuke og *Phlebia cretacea*. Flere av disse artene er på den norske rødlisten over truede arter (Kålås et al. 2006). Dette er en vegetasjonstype som ellers ikke er representert i nasjonalparken.

Namskroken/Nåamesenmælhkie i Namsskogan kommune har et variert utvalg av barskog-samfunn som er forholdsvis lite påvirket av hogst. Skogen i Namskroken har en interessant lavflora som samsvarer med forekomsten av læger i ulike nedbrytningsfaser, samt gamle stående trær (Gaarder, 1997).

Mens områdene under skoggrensen befinner seg i nordboreal vegetasjonssone utgjør områdene over skoggrensen av alpin vegetasjonssone.

Alpin vegetasjonssone deles inn i tre forskjellige delsoner; lavalpin, mellomalpin og høyalpin sone. Skoggrensen er det viktigste skillet mellom nordboreal og lavalpin vegetasjonssone. I Børgefjell/Byrkjje går lavalpin sone fra skoggrensen på ca 600- 800 m.o.h. og opp til ca 1000

m.o.h. (Moen, 1998). Forekomstene av einer-dvergbjørkhei, blåbær-blålynghei, vierkratt og myr stopper i lavalpin sone og blir benyttet som avgrensning mot mellomalpin vegetasjonssone. I Børgefjell/Byrkije går mellomalpin sone opp til 1250 m.o.h. (Moen, 1998). Vegetasjonen i mellomalpin sone består av grashei og snøleivevegetasjon, men ofte uten tydelig differensiering mellom rabb og snøleie. Lav og moser er viktige i vegetasjonen som dels er sammenhengende, dels flekkvis utviklet. Stein er vanlig og dekker noen steder store arealer. Overgangen til høyalpin sone blir synliggjort ved at sammenhengende vegetasjonsdekke er fraværende. Der man finner vegetasjon, er det snøleivevegetasjon som dominerer. Berg i dagen og stein som danner blokkmark er typisk for høyalpin sone, og eneste synlige planter kan være lav som vokser på berget. I Børgefjell/Byrkije går høyalpin sone fra 1250 m.o.h. og opp til de høyeste fjelltoppene. Også fjelltopper under 1250 m.o.h. kan ha preg av høyalpin sone på grunn av toppeffekten (Moen, 1998).

2.8 Dyreliv i nasjonalparken

Områdene i Børgefjell/Byrkije har stor zoologisk interesse og tjener som leveområde for en rekke truede, sårbare og/eller sjeldne dyre- og fuglearter som står på den norske rødlisten over truede arter i Norge (Kålås et al. 2006). Dette gjelder også for flere av områdene som befinner seg utenfor selve grensen for nasjonalparken. Siden store områder har høg-alpin vegetasjon, er dalførene og de produktive områdene langs de mange ferskvannene og de lavereliggende arealene innen nasjonalparken meget viktig for fugle- og dyrelivet. Områdene er viktig for det biologiske mangfoldet i denne delen av landet.

Fuglelivet

Områdene i Børgefjell/Byrkije har særlig stor verdi for fuglearter tilknyttet våtmarksområder (spesielt ender og vadere) og for rovfugler og ugler. Både i og utenfor nasjonalparken finnes det flere viktige våtmarksområder med et rikt fugleliv. Fjellvåk er den vanligste rovfuglen, men også en rekke andre og sjeldnere rovfuglearter som for eksempel kongeørn og jaktfalk finnes både i og utenfor nasjonalparken. I år med meget gode smånagerforekomster kan også den meget sjeldne snøugla hekke i Børgefjell/Byrkije. Disse områdene utfyller viktige funksjoner for disse artene ved at de inneholder egnede hekkeplasser samtidig som de gir et godt næringsgrunnlag.

I nasjonalparken er fuglelivet særlig rikt omkring Simskardelvas/Sijdurrienjohke nedre løp og i strømmer i Vestre Tiplingen/Jillie Diehpele. Her finnes en rekke arter av ender, vadere og spurvefugler. Austre Tiplingen/Lauvlie Diehpele, som ligger i Austre Tiplingen/Lauvlie Diehpele landskapsvernområde, er kanskje minst like verdifullt. Myrområdene i Tiplingdalen og strømmen mellom Tiplingan er tidlig isfri og er viktig for våtmarksfugl som for eksempel bergand, svartand, havelle og kvinand under vårtrekket

De flate myrpartiene rundt Storelva/Smeelehjohke, og spesielt området der Orrekelva renner ut i Storelva/Smeelehjohke i Grane kommune, er hekkeplass for en rekke vadefuglearter som blant annet grønnstilk, brushane og svømmesnipe. Lokaliteten kan også karakteriseres som typisk og velegnet for dobbeltbekkasin og leik er tidligere registrert i området. Trane og sædgås er observert på trekk om våren. Storelvdalens/Smeelehdurrie geografiske plassering og lengderetningen nord - sør, samt de fine myrpartiene rundt elva, gjør at den er velegnet som trekkvei. Snøen smelter forholdsvis tidlig i Storelvdalen/Smeelehdurrie sammenlignet med de øvrige områdene av Børgefjell/Byrkije. Dette taler for at dalen kan ha en spesielt viktig funksjon under vårtrekket.

Området Lille Susna/øhtje Savsoenjohke – Haustlegran – Rybekken vurderes som et typisk og godt område for storfugl. Det foreligger relativt få opplysninger om fuglelivet i Susenfjellet, og forekomsten av arter må karakteriseres som typisk for et fjellområde som dette. Følgende arter forekommer vanlig: fjellvåk, dvergfalk, sandlo, heipiplerke, blåstrupe, steinskvett, gråtrost, ravn, snøspurv og lappspurv. Børgefjell/Byrkije er kjent som et sentralt område for den sjeldne snøugla, men lokalitetene vil ikke bli nærmere angitt.

I Børgefjell/Byrkije har man over flere år overvåket produksjonen av unger hos kongeørn og jaktfalk samtidig som man har gode data på produksjonen hos hønsefugler. På bakgrunn av dette er det påvist klare sammenhenger mellom produksjonen til disse trua og sårbare rovfuglene og forekomst av hønsefugler. For å sikre disse rovfuglartenes overlevelse i området, må man også sikre næringsgrunnlaget.

Områdene sør for Orvasselva/Ovrevuemie i Røyrvik kommune har et stort mangfold når det gjelder fugl. Flere arter som er oppført på den norske rødlisten over truede og sårbare arter i Norge (Kålås et al. 2006) hekker, eller bruker områdene som raste og myteområde, i disse områdene (Thingstad, 1998). Ovrehoken-Jallah, som ble midlertidig vernet som biotopvernområde, er i sin helhet trukket inn i nasjonalparken som sone A med ferdselsforbud i tidsrommet fra og med 20. juni til og med 25. juli. Dette er gjort for å sikre myteområdet for en liten bestand av den sørskandinaviske sædgås bestanden.

Fig 4: Sædgås ved iskanten © Terje Kolaas, naturspesialisten.no.

Pattedyr

Pattedyrfaunaen i Børgefjell/Byrkije er ikke så godt kartlagt som fuglelivet, spesielt har man liten oversikt over smånagere og spissmus. I Børgefjell/Byrkije forekommer regelmessig tre av de fire store rovdyrene. Jerv forekommer fast i området, mens bjørn er registrert streifende gjennom nasjonalparken. I de trebevokste områdene som ble tatt inn i nasjonalparken ved utvidelsen i 2003 sees regelmessig spor etter gaupe. Streifdyr av ulv er dokumentert i

Børgefjell/Byrkije, blant annet et radiomerket individ. Foruten de store rovdyrene er det faste forekomster av vanlige arter som rødrev, mår, røyskatt, snømus, hare, ekorn m.fl.

Det spesielle med Børgefjell/Byrkije når det gjelder pattedyr er dets betydning som yngleområde for fjellrev. Til tross for at fjellreven har vært fredet i Norge siden 1930 har det ikke skjedd en positiv utvikling i bestanden i Norge. En gjennomgang av alle kjente data for fjellrev på Nordkalotten viste at det kun var to områder som utpekte seg som gode fjellrevområder med en levedyktig bestand av fjellrev. Børgefjell/Byrkije var et av områdene, og Vindelfjellen i Västerbotten, Sverige, er det andre området. I perioden 1987 til 1997 ble det registrert 51 ynglinger av fjellrev i Nord-Norge, 21 av disse ble registrert i Børgefjell. 2001 var et godt år for fjellrev i Skandinavia. I Norge ble det da registrert 16 vellykka ynglinger og syv av disse var i Børgefjell/Byrkije. Dette viser at Børgefjell/Byrkije er svært sentral når det gjelder fjellrevens muligheter til overlevelse her i Norge, og i hele Skandinavia. I perioden 2003-2006 er det i Børgefjell/Byrkije registrert 18 ynglinger med totalt 67 valper. 2007 var et toppår med 8 ynglinger og 57 valper. En viktig årsak for fjellrevens overlevelse i Børgefjell kan være at smånagerdynamikken fungerer normalt. Dette har stor betydning for fjellrev og andre smånagerspesialister.

Fig 5: Børgefjell har fortsatt en levedyktig bestand av fjellrev © Gunnar Rofstad

Fisk

Ørret er dominerende fiskeart i Børgefjell/Byrkije. Bare i Garanesjavrie og i Stortjønna nord for Vestre Tiplingen/jillie Diehpele er det etablert bestand av røye. Røyeutsetting i Garanesjavrie på 1950-tallet førte til hurtig etablering av røyebestand i Stortjønna.

Ørretens kondisjon er generelt svært god i Børgefjell/Byrkije. Årsaken er et samspill av gode næringsforhold der forekomsten av amfipodene marflo, skjoldkreps og linsekreps er spesielt viktig. Disse bidrar sammen med andre krepsdyr til å gi den delikate rødfargen på ørretens kjøtt. Sen kjønnsmodning, som gir utholdende vekst, sammen med god vannkvalitet og

begrenset gytemuligheter er også med på å gi ørret av meget god kvalitet i Børgefjell/Byrkije. I forbindelse med store vassdrag må gyteforholdene være gode.

Karpefiskens ørekyte ble oppdaget i Namsvatn/Nåamesjenjaevrie i 1997. Mest sannsynlig har den vandret gjennom tunnelen fra Ytre Vektaren til Namsvatn/Nåamesjenjaevrie. Namsvatn Nåamesjenjaevrie har også en bestand av røye. Blant de høyereliggende fjellvannene i Børgefjell/Byrkije er det flere som er fisketomme. Slike fisketomme vann har ofte stor verdi da de kan inneholde insekter som ikke tåler predasjon av fisk.

Virvelløse dyr

Det er ikke foretatt noen kartlegging av evertebratfaunaen i Børgefjell/Byrkije. Men det er verdt å nevne at i 1997 ble det vest for Galperentjahke i Hattfjelldal kommune gjort et funn av dagsommerfuglen heklagulvinge (*Colias hecla*). Dette er den sørligste kjente forekomsten av denne arten i Norge.

Registrerte rødlistearter av pattedyr og fugler

Artsdatabanken utarbeider «rødlistearter» for forskjellige dyre- og plantegrupper. En rødliste er en oversikt over arter som på en eller annen måte er truet av utryddelse eller utsatt for en betydelig bestandsreduksjon. En rekke av de pattedyr- og fugleartene som er registrert i Børgefjell/Byrkije (se tabell 2.8.1) er oppført på siste utgave av den norske rødlisten (Kålås et al. 2006).

Rødlisten angir følgende rødlistekategorier:

- **Kritisk truet (CR)** Arten har ekstremt høy risiko for utdøing - 50 % sannsynlighet for utdøing innen tre generasjoner, minimum 10 år.
- **Sterkt truet (EN)** Arten har høy risiko for utdøing - 20 % sannsynlighet for utdøing innen 5 generasjoner, minimum 20 år.
- **Sårbar (VU)** Arten har høy risiko for utdøing innen 100 år.
- **Nær truet (NT)** En art er *Nær truet* når den ikke tilfredsstiller noen av kriteriene for CR, EN eller VU, men er nær ved å tilfredsstille noen av disse kriteriene nå eller i nær fremtid.
- **Datamangel (DD)** En art settes til *Datamangel* når ingen gradert vurdering av risiko for utdøing kan gjøres, men det vurderes som meget sannsynlig at arten ville blitt med på Rødlista dersom det fantes tilstrekkelig med informasjon.

Tabell 2.8.1: Forekomst av rødlistede arter av pattedyr og fugler i Børgefjell/Byrkije nasjonalpark og statusen for disse.

Art	Rødlistekategori	Status i Børgefjell/Byrkije nasjonalpark
ulv	CR	Streifdyr
fjellrev	CR	Yngleområde
bjørn	EN	Kun streifdyr
jerv	EN	Yngleområde
oter	VU	Kun streifdyr
gaupe	VU	Yngleområde
dverggås	CR	Utrydda i Børgefjell. Tidl. myte- og yngleområde
hønsehauk	VU	Yngleområde
bergand	VU	Yngleområde
dvergspett	VU	Yngleområde
slagugle	VU	Tilfeldig gjest
storlom	VU	Yngleområde
myrhauk	VU	Yngleområde (ikke fast)
sædgås	VU	Yngle- og myteområde
snøugle	VU	Yngleområde

jaktfalk	NT	Yngleområde
vandrefalk	NT	Tilfeldig gjest.
hubro	EN	Tilfeldig gjest
fjellvåk	NT	Yngleområde
sangsvane	NT	Rasteområde
kongeørn	NT	Yngleområde
fiskeørn	NT	Utryddet som yngleart. Forekommer på streif.
dobbeltbekkasin	NT	Mulig yngleområde
sjørre	NT	Yngleområde
brushane	DD	Yngleområde
steinskvett	NT	Yngleområde
vipe	NT	Tilfeldig gjest
tretåspett	NT	Yngleområde
varsler	NT	Yngleområde

Fig 6: Jerven er en av mange rødlistede arter som yngler i Børgefjell © Terje Kolaas, naturspesialisten.no.

3 Forvaltning av Børgefjell/Byrkije nasjonalpark

Det er knyttet store brukerinteresser til nasjonalparken, og da spesielt til reindriftsnæringen, men også jakt og fiske har lange tradisjoner i området. Det vil være en stor utfordring å ivareta verneformålet, samtidig som den tradisjonelle bruken av området blir opprettholdt.

Børgefjell/Byrkije nasjonalpark har et rikt mangfold av økosystemer, arter, bestander, og har et villmarkspreget naturbilde skapt i samvirke mellom naturens prosesser og samisk bruk. Ivaretagelse av naturgrunnet innenfor nasjonalparken er viktig for samisk kultur og næringsutnyttelse. Innenfor rammen av vernebestemmelsene skal området kunne brukes til samisk kultur og næringsutnyttelse også i fremtiden.

For å sikre en god forvaltning av området vil det være viktig med dialog og et godt samarbeidsklima mellom forvaltningsmyndigheten, reindriftsnæringen og andre brukerinteresser.

Mål for forvaltningen av Børgefjell/Byrkije nasjonalpark:

Formålet med vernet og forvaltningen av Børgefjell/Byrkije nasjonalpark er å bevare et stort naturområde fritt for tekniske inngrep, med store villmarkspregede områder for å sikre biologisk mangfold og et naturlig forekommende plante- og dyreliv med bl.a. truede og sårbare arter, samt å ta vare på geologiske forekomster og kulturminner.

Det er et mål å skape et godt samarbeidsklima mellom forvaltningsmyndigheten, reindriftsnæringen og andre brukerinteresser.

Overordnet strategi og retningslinjer for forvaltningen

For å sikre at verneverdiene blir tatt vare på og at formålet med vernet blir fremmet i et langsiktig perspektiv, må forvaltningen legge et *føre - var - prinsipp* til grunn i forvaltningen av Børgefjell/Byrkije nasjonalpark. Det vil være nødvendig å prioritere mellom bruk og vern i mange tilfeller, og innenfor rammen av verneforskriften skal verneinteressene prioriteres når det er motstrid. Forvaltningen av nasjonalparken har minst et 200-års perspektiv.

3.1 Generelle saksbehandlingsprosedyrer

Søknader om dispensasjon fra vernebestemmelsene for Børgefjell/Byrkjje nasjonalpark sendes til fylkesmannen i det aktuelle fylket hvor tiltaket skal skje. Hvis tiltaket berører begge fylkene, skal saken behandles i hvert fylke. For prinsipielt viktige saker skal saken oversendes det rådgivende utvalg for prinsipiell vurdering. Det rådgivende utvalgets vurderinger er ikke juridisk bindende, men de skal vektlegges når forvaltningsmyndigheten fatter vedtak. Hvilke saker som er av prinsipiell betydning vurderes av forvaltningsmyndigheten, men det rådgivende utvalget kan på eget initiativ ta opp saker til prinsipiell vurdering.

Generelle retningslinjer for saksbehandling

- Alle søknader om tiltak som krever tillatelse/dispensasjon etter verneforskriften sendes den fylkesmannen i det fylket hvor tiltaket skal foregå. Det skal være lik behandling av søknader i Nordland og Nord-Trøndelag.
- Større saker, og saker av prinsipiell viktighet, bør oversendes fra fylkesmannen til det rådgivende utvalget for vurdering. Hvilke saker dette angår vurderes av fylkesmannen som forvaltningsmyndighet. Det rådgivende utvalget kan på eget initiativ ta opp saker til vurdering.
- Normalt vil verneforskriften ha strengere bestemmelser enn det som gjelder etter annet lovverk. Søknader vurderes først etter verneforskriften, før den eventuelt vurderes etter andre særlover. Avslag etter verneforskriften kan ikke overstyres av andre særlover.
- I all saksbehandling skal det gjøres en samlet vurdering i forhold til tiltakets virkning på verneverdiene og formålet med vernet.
- Sametinget og berørt fylkeskommune skal få alle saker som berører kulturminner til uttalelse før vedtak fattes. Søknader som berører kulturminner må også vurderes etter kulturminneloven.
- Berørt reinbeitedistrikt og reindrifftsforvaltning skal få alle saker om organisert ferdsel, nye tekniske anlegg og nymerking av stier til uttalelse før vedtak fattes.
- Følgende skal ha kopi av alle vedtak: leder og nestleder for det rådgivende utvalget, den berørte kommunen, grunneier (Statskog SF, Namsskogan fjellstyre eller Røyrvik fjellstyre), naturvernforbundets fylkeslag, lokalt politi, naturoppsynet, reinbeitedistriktet, reindrifftsforvaltningen, fylkesmennene og Direktoratet for naturforvaltning (DN). Fylkeskommune og Sametinget skal ha kopi av vedtak som berører kulturminner.
- DN er klageinstans for alle vedtak hjemlet i verneforskriften. Klage på enkeltvedtak sendes den fylkesmannen som har fattet vedtaket. Denne vurderer om vedtaket opprettholdes, og eventuell oversendelse til DN for videre klagebehandling og endelig vedtak.

Tiltak

1. Det skal arrangeres ett årlig samordningsmøte mellom Fylkesmannen i Nordland og Fylkesmannen i Nord-Trøndelag.
2. Det skal arrangeres ett årlig dialogmøte mellom fylkesmennene og nasjonalparkoppsynet.
3. Det skal arrangeres ett årlig dialogmøte mellom fylkesmennene, reindriftsforvaltningen og reinbeitedistriktene.
4. Fylkesmennene skal gi en årlig rapport over innkomne søknader, og vedtak i disse, til det rådgivende utvalget for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark.

3.2 Soneinndeling for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark

Verneforskriften for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark opererer med sone A og B, som refererer til henholdsvis myteområdet for sædgås (A) og den opprinnelige nasjonalparken før utvidelsen i 2003. Likeledes har man en egen sone for områdene som ble omfattet av utvidelsen i 2003. Elgjakt er ikke tillatt i sone B (den gamle delen av nasjonalparken).

3.3 Reindrift i nasjonalparken

Status og utfordringer

Børgefjell/Byrkije er et viktig område for reindrift, både i historisk perspektiv og i nåtid. Reindrift har vært drevet i området i de siste 500 år, og Børgefjell/Byrkije er fortsatt et viktig område for den sørsamiske reindriften og kulturen. Børgefjell/Byrkije nasjonalpark berører to reinbeitedistrikter; Byrkije reinbeitedistrikt i Nordland reinbeiteområde og Østre Namdal reinbeitedistrikt i Nord-Trøndelag reinbeiteområde. Grensen mellom de to reinbeiteområdene følger ikke fylkesgrensene. Østre Namdal reinbeitedistrikt sitt område går et stykke inn i Nordland fylke. Byrkije reinbeitedistrikt er på totalt 2191 km², mens Østre Namdal reinbeitedistrikt er på 6607 km². Nasjonalparken utgjør bare en mindre del av Østre Namdal reinbeitedistrikt, men til gjengjeld er denne delen det mest sentrale sommerbeite. Svensk reindrift har rett til sommerbeite i de østre delene av nasjonalparken.

Reindriften benytter motoriserte kjøretøyer både sommer og vinter, og i enkelte anledninger helikopter.

Reindriften og aktiviteter knyttet til den er dominerende i området og annen samisk aktivitet er sterkt knyttet opp mot reindriften. Dette kan dreie seg om jakt, fangst og fiske etter reindriftslovens bestemmelser (Prestbakkmo 1998).

Byrkije reinbeitedistrikt

Høyeste reintall for Byrkije er av reindriftsstyret satt til 900 rein pr. 1. april under forutsetning om helårsbeiting i distriktet. Byrkije har tre driftsenheter. Konvensjonsbeitet i Sverige gir rett til 1500 rein. Distriktet er et helårsdistrikt, men nyttes mest som sommerbeite. De fleste vintre er reinen på beite ned mot Bottenviken i Sverige. Fjellområdene i vestre og søndre deler av distriktet er sentrale sommer- og høstbeiter. Vær og vindretning har mye å si for hvilke områder som blir benyttet til ulike årstider. Områdene sørvest for Susendalen, og områdene lengst vest i distriktet benyttes mye om våren mens lavfjellsområdene på begge sider av Susendalen er mest benyttet på høsten. Avhengig av beiteforholdene benytter reinen store deler av distriktet under vinterbeitet, men lavere områder med fjellskog er spesielt

viktig. Reindriften i distriktet benytter motoriserte kjøretøy både sommer og vinter, og i enkelte anledninger helikopter.

Distriktet har slakteplass like utenfor nasjonalparken, rett nord for Austre Laupskardelva/Luvlie Luspjenjohke ca 3 km vest for Sørård. Distriktet har sommerboplass med merkegjerdje i nordenden av Store Kjukkjelvatnet/Stoerre Tjohkelenjaevrie, samt flere mindre arbeidsgjerdjer som blir benyttet i forbindelse med merking og skilling av rein.

Fig 7: Merkegjerdje ved store Kjukkjelvatn © Gunnar Rofstad

Østre Namdal reinbeitedistrikt

Høyeste reintall for Østre Namdal (Hartkjølen ikke medregnet) er av reindriftsstyret satt til 4200 rein pr. 1. april. Østre Namdal reinbeitedistrikt er et helårsdistrikt, men områdene i nasjonalparken benyttes i første rekke som vår-, sommer- og høstbeite og i liten grad som vinterbeite. De 11 forskjellige driftsenhetene i nord er fordelt i to grupper; Jåma-/Dergagruppen og Steinfjellgruppen. Jåma-/Dergagruppen holder sine rein øst for de store innsjøene nordover til Børgefjell på våren og sommeren, mens Steinfjellgruppen har reinen vest for de store innsjøene mot Namdalen, nord til Store Namsvatn/Nåamesjenjaevrie og inn i Børgefjell/Byrkjje. Ut over høsten og tidlig på vinteren holder begge gruppene reinen i området rundt de store innsjøene. Her samler reieneierne reinen før flytting til vinterbeitene. Flytting til vinterbeitene i vest skjer normalt i tiden november – januar og reinen er på vinterbeite til midten av april, da den flyttes østover til vår-, sommer- og høstbeitene.

Distriktets sommerboplass ligger like utenfor nasjonalparken, på Viermaneset/Johkegaske i nordøstenden av Namsvatn/Nåamesjenjaevrie. I østenden av Orvatnet/Ovrejaevrie har de også en boplass med arbeidsgjerdje som benyttes en god del på sommeren. Distriktet har også nødvendige anlegg som beitehager, arbeidsgjerdjer, merkegjerdjer m.m. for utøvelse av reindriften i ulike deler av området. Syv gjeterhytter/gammer finnes også i området.

Samebyene Frostviken Norra, Vilhelmina Sødra og Vilhelmina Norra

Samebyene har rett til beite i perioden 1. juli til 1. september øst i nasjonalparken. Området er avgrenset med et sperregjerdje som går fra riksgrensen sør for Riksrøys nr. 206 B, vestover mot Austre Tiplingen/Luvlie Diehpele og sørover vest for Råtnoenjuenie, sørover øst for Rotnan/Råtnoenjaevrie og Råtnoenjohke til Ranserdalen, sørøstover denne og videre sørover til Bijiie Jitnamenjaevrie, videre sørover til Vestre Sipmeksjøen/Bijiie-Sipmehke og herfra langs vassdraget til grensen mot Sverige.

Denne retten er hjemlet i reinbeitekonvensjon mellom Norge og Sverige. Dagens reinbeitekonvensjon har sitt opprinnelige opphav i den såkalte «Lappekodisil» av 1751 som skulle garantere bruksretten til den delen av de gamle beiteområdene som ble liggende på den andre siden av grensen for de respektive samegruppene da den endelige riksgrensen ble trekt opp mellom Sverige og Norge.

I Stekkenjokk-området i Sverige vurderes det ny gruvedrift og en vindmøllepark. Hvis den aktiviteten blir iverksatt vil Børgfjell få en enda viktigere betydning for de svenske samebyene.

Fig 8: Snøscooteren er et nødvendig hjelpemiddel i dagens reindrif © Algot Jåma

Distriktsplaner

I følge § 62 i reindriften skal distriktsstyret i det enkelte distrikt utarbeide distriktsplan. Distriktsplanen skal inneholde de opplysninger om virksomheten som er nødvendig for den offentlige planleggingen.

Distriktsplanen skal inneholde:

1. Angivelse av flyttemønstre i distriktet
2. Oversikt over årstidsbeiter, kalvingsland og lignende
3. Oversikt over nødvendige fremkomst- og transportmidler, herunder hvilke terrenggående kjøretøy som anvendes i distriktet, samt eventuell tidsbegrenset bruk av helikopter eller annet luftfartøy. Bruksregler for terrenggående barmarkskjøretøy skal også gå frem av planen.
4. Oversikt over alle gjerder og anlegg av permanent art, og så vidt som mulig av midlertidig art.
5. Eventuell inndeling i beitesoner.

Hensikten med en distriktsplan er todelt:

- Gi reindriften en indre organisering av driften og beitebruken.
- Gi reindriften et arealvern samt virke konfliktforebyggende ved at kommuner, fylkeskommuner og fylkesmenn får et best mulig grunnlag for å ivareta reindriften

interesser i arealplanarbeidet. Dette betyr at distriktsplanene skal føre til økt samarbeid, både innen reindriften og i forhold til andre brukere.

Målsetting

Innenfor rammen av verneforskriften og vernets formål skal ikke forvaltningen av Børgefjell/Byrkjje nasjonalpark være til hinder for utviklingen av en bærekraftig og miljøtilpasset reindrift.

Definisjoner knyttet til reindriften

- Reindriftnæringen og retten til å drive reindrift reguleres gjennom «Lov om reindrift» og dens forskrifter. Det er særskilt kapitlene I og III som regulerer hvem som innehar retten til å drive reindrift, og hvilke plikter disse har. Reindriften skal i all hovedsak reguleres gjennom denne lov, men hvis dette kommer i konflikt med verneforskriften vil verneforskriften være bestemmende.
- Med reindriftnæring menes gammer, gjeterhytter, gjerder og sanketrøer. Gjerder og sanketrøer kan være både permanente, ved å stå oppe hele året, eller de kan være midlertidige som for eksempel arbeidsgjerder for kalvmerking, slakting o.l.

Som rettmessig utøver av reindrift kan man med hjemmel i verneforskriften:

- Bruke området til reindrift, jfr. distriktsplan (Jf. § 2).
- Vedlikeholde reindriftnæring som gjerder, sanketrøer o.l. (Jf. § 3, punkt 1.2b).
- Oppføre midlertidige reingjerder i henhold til reindriftnæringen (Jfr. § 3, punkt 1.2a).
- Nødvendig uttak av trevirke til brensel og for vedlikehold av lovlig oppsatte gjerder og annet reindriftnæring (Jfr. § 3, punkt 2.2g).
- Jakt og fiske etter reindriftnæringens regler, jfr. § 14 i reindriftnæringen, med unntak av jakt på elg i sone B (Jfr. § 3, punkt 3.2a og b).
- Bruke beltekjøretøy på snødekt mark og motorbåt i forbindelse med reindrift (Jfr. § 3, punkt 6.2b og c).

Det er åpning for at reindriften kan sette opp midlertidige gjerder. For reindriften er det viktig å kunne sette opp slike gjerder. På snødekt mark vil ikke dette komme i særlig konflikt med verneverdiene knyttet til botanikk og vegetasjon. På barmark kan slike gjerder gi en viss slitasje. Likevel anser ikke fylkesmennene dette som et stort problem da gjerdene settes opp på ulike steder gjennom sesongen, og fra år til år.

Tiltak og aktiviteter rettmessige utøvere av reindrift kan søke forvaltningsmyndigheten om tillatelse til er:

- Oppføring av gjeterhytter og gammer i forbindelse med tilsyn og gjeting knyttet til reindrift.
- Oppføring av gjerder, sanketrøer og andre anlegg knyttet til reindrift.
- Ombygging og mindre tilbygg til bygninger.
- Gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade.
- Restaurering og skjøtsel av samiske kulturminner skal skje i samarbeid med sametinget, som er kulturminnemyndighet for samiske kulturminner.
- Bruk av luftfartøy i forbindelse med reindrift.
- Bruk av barmarkskjøretøy i forbindelse med reindrift.
- Bruk av sand til snøsmelting langs reingjerdet mot Sverige, jfr. § 3 punkt 7.2.

I nasjonalparker er det et generelt vern av landskapet, dyre- og plantelivet. Alle inngrep som endrer landskapet, dyre- eller plantelivet er som hovedregel forbudt. Reindriften har behov for permanente gjerder og anlegg. Dette er tiltak som vil kunne skade verneverdiene, og er derfor underlagt søknadsplikt. Bestemmelsen om at det kan gis tillatelse til oppføring av anlegg i forbindelse med reindrift er i første rekke myntet på mindre anlegg som permanente gjerder og sanketrøer etc. Bruk av kalk til snøsmelting er forbudt som følge av fare for vegetasjonsendringer.

I henhold til reindriftsloven skal hvert reinbeitedistrikt utarbeide distriktsplaner som nevnt under statuskapitlet. Oppføring av gjerder, sanketrøer og andre anlegg i reindriften skal være forankret i distriktsplanen. Distriktsplanene bør bli så gode på områdene barmarkskjøring, lufttransport, behov for gjeterhytter og permanente gjerder, bruer og klopper at de kan bli brukt som faglig grunnlag for forvaltningsmyndighetens vurderinger av eventuelle tiltak og aktiviteter. Det vil da kunne bli gitt flerårige samtykke til reinbeitedistriktenes aktivitet i henhold til distriktsplanen. Dette gjelder særlig med tanke på motorisert ferdsel på barmark

Muligheten for å gi flerårig samtykke til bruk av barmarkskjøretøy og luftfartøy er hjemlet i verneforskriftens § 3. punkt 6.3, sitat: ”*For reindriften legges det opp til en praksis med flerårige tillatelser som del av godkjent distriktsplan i henhold til reindriftsloven slik at næringen kan utøves på en tilfredsstillende måte*”. Hvis forutsetningene endres i løpet av perioden, må nytt samtykke innhentes.

Saksbehandlingsprosedyrer for gjeterhytter og anlegg

1. Søknad sendes til reindriftsforvaltningen med kopi til forvaltningsmyndigheten (Fylkesmannen i Nord-Trøndelag og Fylkesmannen i Nordland).
2. Reindriftsforvaltningen foretar en faglig vurdering av søknaden.
3. Reindriftsforvaltningen videresender søknaden, sammen med sin faglige vurderingen, til forvaltningsmyndigheten for vurdering opp mot verneforskriften for Børgefjell/Byrkjve nasjonalpark, og til den respektive kommune for vurdering opp mot plan- og bygningsloven.
4. Forvaltningsmyndighetens svar sendes direkte til søker med kopi til reindriftsforvaltningen.

Retningslinjer for reindriftsnæringen

Reindrift generelt

- Distriktsplanen skal danne et faglig grunnlag for forvaltningsmyndighetens søknadsbehandling.

Motorisert ferdsel

- Det kan gis flerårige samtykke for bruk av barmarkskjøretøy og luftfartøy i henhold til godkjent distriktsplan, med vilkår knyttet til miljøhensyn. Dette forutsetter at distriktsplanen inneholder nøyaktige beskrivelser av kjørebegrep; både tidsrom, omfang, arealbruk og type kjøretøy. Faste trasèer skal kartfestes.

Saksbehandlingsprosedyrer for motorisert ferdsel

1. Revidert og oppdatert distriktsplan sendes til fylkesmennene hvert femte år.
2. Fylkesmennene foretar en vurdering av planene for barmarkskjøring opp mot sårbare områder.
3. Fylkesmennene kan gi inntil femårige samtykker til barmarkskjøring i forbindelse med reindrift, med eventuelle restriksjoner knyttet til omfang og sårbare områder.

Gjeterhytter og anlegg

- Nødvendige nye gjeterhytter og anlegg (permanente gjerder o.l.) for reindriften må være forankret i godkjent distriktsplan.
- Eventuelle nye hytter eller gammer for bruk i reindriften bør ikke overstige en størrelse på 25 m², og skal utformes og plasseres minst mulig synlig i terrenget.
- Det vil være en restriktiv holdning til utvidelser.
- Bruksendringer som medfører ulemper for naturmiljøet vil ikke bli tillatt.

Tiltak

1. Revidere distriktsplanen for reinbeitedistriktene slik at den kan benyttes som faglig grunnlag for forvaltningsmyndigheten. Ansvarlig: Byrkije og Østre Namdal reinbeitedistrikter.
2. Foreta og jevnlig oppdatere sårbarhetsanalyse over Børgefjell/Byrkije nasjonalpark med tanke på hvor man ikke ønsker barmarkskjøring. Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten
3. Kartlegge områder med uønsket store kjøreskader. Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten
4. Vurdere behovet og iverksette markforsterkingstiltak. Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten

3.4 Landbruk i nasjonalparken

Status og utfordringer

Områdene innenfor og i nær tilknytning til Børgefjell/Byrkije nasjonalpark består i all hovedsak av høgfjellsområder, noe omfanget av landbruk i området bærer preg av.

Skogbruk

Det er ingen skogsdrift i nasjonalparken men det kan tillates uttak av ved til hytter og gammer i nasjonalparken.

Landbruk

På bakgrunn av dispensasjon gitt av Miljøverndepartementet i 1981, ble det i 1988 etablert en fellesseter for geit i Simskardet/Sijdurrie. Dispensasjonen gjaldt tillatelse til organisert beite med inntil 300 dyr innenfor nasjonalparken. Fram til 1998 har det vært tre brukere som har hatt geit på setra. To av brukerne avviklet geitedriften i 1998, mens den tredje fortsatt bruker setra. Med dagens drift vil antall dyr være på 70 – 90 melkegeiter, med ca 20 dyr til påsett.

Geitenes eventuelle negative påvirkning på verneformålet til Børgefjell/Byrkije nasjonalpark er hele tiden blitt undersøkt. Dunfjell (1993) sine undersøkelser av eventuelle beiteskader konkluderte med at geitene til en viss grad beiter i nasjonalparken, men omfanget er beskjedent og området tåler det tillatte antall geiter. I forbindelse med arbeidet med utvidelse og revidering av verneforskriften for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark utarbeidet Planteforsk på Tjøtta, ved Jørn Høberg, en egen konsekvensutredning (KU) som blant annet konkluderte med at beiting eller ikke beiting fra dagens antall med geiter vil ha liten negativ innvirkning på formålet med nasjonalparken.

På nordlandssiden av nasjonalparken forvaltes beiterettighetene av Statskog Nordland. Med unntak av geitsetra i Simskardet/Sijdurrie er det ikke inngått beiteavtaler som berører nasjonalparken. Noe sau, spesielt fra Fiplingdalen, beiter mer eller mindre tilfeldig innenfor nasjonalparken. I Namsskogan og Røyrvik forvaltes beiterettighetene av fjellstyrene. I dag er det lite husdyrbeiting som berører områdene innenfor Børgefjell/Byrkije nasjonalpark.

I forbindelse med landbruk kan man med hjemmel i verneforskriften:

- Bruke området til beite, med unntak av geit.

Målsetting

Beiting skal ikke påvirke verneverdiene negativt.

Retningslinjer for landbruk

Beiting

- Det vil ikke gis nye dispensasjoner til beiting med geit.

Gjeterhytter

- Det åpnes ikke for oppføring av gjeterhytter i forbindelse med landbruksnæring.

Anlegg for landbruksdrift

- Det åpnes ikke for oppføring av noen typer anlegg i forbindelse med landbruksnæring.

Bruk av barmarkskjøretøy og luftfartøy

- Søknader kan kun unntaksvis innvilges.

3.5 Miljøtilpasset reiseliv og ferdsel

Status og utfordringer

Reiselivsnæringen i nærområdet til Børgefjell/Byrkjje nasjonalpark er en viktig næring, og omsetningen er økende. Området har flere overnattingsmuligheter både i form av hotell, pensjonater og campingplasser. Området har enestående naturkvaliteter med rike jakt- og fiskeressurser som trekker til seg gjester fra både det nære og fjerne markedet. I nasjonalparken har følgende aktører utleiehytter:

Tabell 3.4.1: Oversikt over overnattingsdøgn i utleiehytter i nasjonalparken

Område	Antall overnattingsdøgn pr år.
<i>Vefsn jeger og fiskerforening</i>	450
<i>Grane jeger og fiskerforening</i>	412
<i>Røyrvik Fjellstyre</i>	<i>175 utleiedøgn ca 700 overnattingsdøgn</i>
<i>Namsskogan fjellstyre</i>	<i>Ca 400</i>
Sum	<i>Ca 2000 overnattingsdøgn</i>

I tillegg har Statskog en åpen hytte i Simskardet.

St.prp. nr. 65 (2002-2003), populært kalt «fjellteksten», åpner for økt miljøtilpasset turistvirksomhet i vernede områder. Tiltak innenfor nasjonalparken i forbindelse med turisme skal vurderes på samme måte enten tiltaket er av kommersiell eller ikke-kommersiell karakter. Det er om tiltaket er organisert, og om det har innvirkning i forhold til verneformålet som skal være avgjørende, ikke om tiltaket har næringsmessig betydning.

Regjeringen legger i «fjellteksten» følgende rammer til grunn for en overordnet politikk for økt miljøtilpasset turistmessig bruk av fjellområdene:

- Vår unike fjellnatur skal bevares som kilde til friluftsliv, rekreasjon og natur- og kulturopplevelser, samtidig som disse ressursene skal gi grunnlag for sysselsetting og verdiskaping i fjellbygdene.

- Forvaltningen av fjellområdene skal ta utgangspunkt i de rammebetingelsene som den sårbare fjellnaturen setter, dvs. en økosystemtilnærming.
- Norsk fjellnatur og kulturhistoriske verdier i fjellet skal utvikles som merkevare for økt turistmessig bruk av fjellområdene.

Fig 9: Granehytta ved Jengelen eies av Grane jeger- og fiskeforbund © Inge Hafstad

Hovedutfordringen vil være å få en utvikling innen miljøtilpasset reiseliv uten at det forringer naturgrunnlaget og de natur- og kulturhistoriske kvaliteter som nasjonalparken innehar, samt går på bekostning av samisk kultur og samisk næringsutøvelse.

Når kommunene utformer sin fremtidige reiselivspolitik opp mot Børgefjell/Byrkjje nasjonalpark må det legges til grunn at nødvendige, infrastrukturelle tekniske tiltak som for eksempel reiselivsbygg med tilhørende aktiviteter, lokaliseres utenfor nasjonalparken. For mange typer reiseliv er det ofte et samspill mellom nasjonalparken og de tilgrensende områdene, og tilrettelegging for reiseliv må sees i sammenheng for hele området, også de områdene som ligger utenfor nasjonalparken. Reiselivsbygg utenfor nasjonalparken lokaliseres slik at press mot de mest sårbare delene/tidsrommene i nasjonalparken unngås (f.eks. kalvingsområder for rein). En konsentrasjon av reiselivsaktører, og bruk av definerte innfallsporter, gjør at man unngår at det etableres flere mindre innfallsporter til nasjonalparken og vil være med på å kanalisere ferdsel. På denne måten fanger man opp flere brukere på færre steder, noe som vil være positivt, så vel kommersielt som naturfaglig. En frivillig miljøsertifisering og guideopplæring vil kunne være en viktig merkevarebygging for reiselivsaktørene i området. Kommunenes tanker om «Børgefjellregionen» er et viktig skritt i denne retningen.

Målsetting

Innenfor rammen av verneforskriften og vernets formål skal ikke forvaltningen av Børgefjell/Byrkjå nasjonalpark være til hinder for utviklingen av bærekraftig og miljøtilpasset reiseliv.

Verneforskriftens § 3, punkt 5, sier følgende om ferdsel:

5.1 Generelt om ferdsel

All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner

5.2 Organisert ferdsel

Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger.

Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten, Jfr. Forvaltningsplanen.

5.3 Sykling og bruk av hest

Sykling og organisert bruk av hest er bare tillatt på veier eller traséer som er godkjent for bruk i forvaltningsplan.

Det er tillatt med bruk av hest på dagens nivå i forbindelse med aktiviteter ved Nye Børgefjellskolen.

Den første formuleringen inneholder ingen direkte juridiske føringer om hva som er forbudt og hva som er tillatt, men er en klar og entydigføring på at all ferdsel i nasjonalparken skal skje varsomt og at det skal tas hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

Verneforskriftens § 3 punkt 3.1 sier følgende:

”Dyrelivet, herunder hi-, hekke-, myte-, gyte- og yngleplasser er fredet mot skade og unødvendig forstyrrelse.....”

Dette betyr f. eks at unødig forstyrrelse ved fjellrevens hi som er i bruk ikke vil være tillatt, da dette kan føre til skade. Dette er uavhengig av om forstyrrelsen er gjennom organisert ferdsel eller ikke.

Det er ikke type ferdsel i seg selv som er viktig å fokusere på, men om ferdselen går ut over naturmiljøet eller ikke. Dette betyr at også lovlig ferdsel som viser seg å gå utover naturmiljøet vil kunne begrenses (Jfr. § 3, punkt 5.4 i verneforskriften).

Organisert ferdsel er virksomhet med gruppe(r) av deltakere eller en aktivitet som gjentas. Organisert ferdsel defineres som ferdsel der person, lag, firma eller lignende planlegger og arrangerer turer der publikum kan melde seg på. Aktiviteten er kunngjort på forhånd.

Alle jaktprøver, idrettarrangementer og aktiviteter tilknyttet miljøtilpasset reiseliv er organisert ferdsel, uansett arrangør.

Organisert ferdsel som ikke skader naturmiljøet trenger ikke særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Imidlertid er det ønskelig at alle aktører som tilbyr organiserte turer/aktiviteter i Børgefjell/Byrkjje nasjonalpark tar kontakt med forvaltningsmyndigheten før oppstart, uavhengig av om turene/aktivitetene krever særskilt tillatelse. Hensikten bak dette ønsket er å komme i dialog med turoperatørene innenfor nasjonalparken for å kunne informere om verneverdiene og eventuelt styre aktivitetene bort fra sårbare områder, samt at forvaltningsmyndigheten på denne måten får oversikt over hvordan aktivitetene er tenkt gjennomført og aktivitetens omfang.

Organiserte/guidete turer til fots eller på ski i perioden f.o.m. 1. august t.o.m. 28./29. februar er en form for organisert ferdsel som ikke skader naturmiljøet og trenger derfor ikke særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten.

All organisert ferdsel i perioden f.o.m. 1. mars t.o.m. 31. juli foregår i hekke- og yngletiden for en rekke sårbare arter, som f.eks. jaktfalk og fjellrev. Dette er arter som kan være svært sårbare for unødig forstyrrelse i hekke- og yngletiden. Organisert ferdsel i denne perioden vil derfor være søknadspliktig. Ved utarbeidelse av bruksplan/driftsplan kan det gis flerårige tillatelser. Tradisjonell turvirksomhet i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger kan skje uten søknad.

Retningslinjer for hvilken former for organisert ferdsel som krever særskilt tillatelse (listen er ikke uttømmende):

- Organisert ferdsel/guidede turer i perioden f.o.m. 1. mars t.o.m. 31. juli. (Tradisjonell turvirksomhet i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger kan skje uten søknad)
- Organiserte teltleire
- Utsetting av poster for turorientering, fjellposter, topptrim o.l.
- Organisert bruk av hest/andre hovdyr.
- Organisert bruk av hundespenn

Det finnes ingen sterke tradisjoner for bruk av hest inn i Børgefjell/Byrkjje nasjonalpark. Østre Namdal reinbeitedistrikt har hatt et prosjekt gående om bruk av hest i reindriften. Prosjektet er foreløpig ikke avsluttet og konkludert. Nye Børgefjellskolen kan, med hjemmel i verneforskriften, videreføre dagens bruk av hest. Med dagens bruk menes bruken som var på tidspunktet for utvidelsen av parken i 2003. Den eneste faste traséen for organisert bruk av hest i nasjonalparken er Namsskogan fjellstyre sin trasé inn til deres utleiehytter ved Namskroken. Forvaltningsplanens forslag til trasé for organisert bruk av hest blir derfor denne:

- Mattisvegen inn til Namskroken/Nåamesenmåelkå (fjellstyrehyttene)

Nasjonalparken har ikke aktuelle traséer for sykkel. Store deler av eksisterende stier går over slitasjesvakt terreng der sykling vil være uheldig. Da det ikke finnes veier i området, og det heller ikke er opparbeidet stier som egner seg til sykling, samtidig som området har mye bæresvak mark, vil det ikke bli gitt tillatelse til bruk av sykkel i nasjonalparken.

Verneforskriftens § 3 punkt 5.4 sier følgende om regulering av ferdsel:

5.4 Regulering av ferdsel

Innenfor nærmere avgrensede områder kan Direktoratet for naturforvaltning ved forskrift regulere eller forby ferdsel som kan være til skade for naturmiljøet.

Innenfor sone A er det ferdselsforbud i perioden 20. juni – 25. juli.

Bestemmelsen gir Direktoratet for naturforvaltning anledning til å forby ferdsel i deler av nasjonalparken når dette anses nødvendig av hensyn til bl.a. plante- og dyrelivet eller kulturminner. Hovedretningslinjen vil være at regulering av den allmenne ferdsel må gjøres i minst mulig grad, og utelukkende i den hensikt å sikre at særlig verdifulle naturkvaliteter eller kulturminner ikke ødelegges eller forringes. Hjemmelen som er gitt i naturvernlovens § 22, 2. ledd, viser til at dette kun kan skje i nærmere avgrensede deler av parken der det kan dokumenteres at ferdselen har en negativ påvirkning på konkrete naturverninteresser. Som eksempler på slik problematisk ferdsel kan være aktivitet og ferdsel i nærheten av hekkeplasser for truede eller sårbare fuglearter og ved fjellrevhi.

I grotter gjelder følgende regler:

- Ta ingenting – bare bilder
- Etterlat ingenting – bare fotavtrykk
- Drep ingenting – bare tid

Ferdsel i forbindelse med militær operativ virksomhet, politi-, rednings- og oppsynsoppgaver er tillatt. Dette gjelder imidlertid ikke øvelsesvirksomhet knyttet til disse, men kun selve gjennomføringen av virksomheten. Øvingsvirksomhet i tilknytning til disse krever tillatelse fra forvaltningsmyndigheten.

Nødvendige skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten er også fritatt fra dette forbudet.

Generelt

Tradisjonelle turer til fots enkeltvis eller i små grupper reguleres ikke av forskriften og er dermed tillatt året rundt. Forutsatt at det ikke påfører dyrelivet skade og unødvendig forstyrrelse jfr. § 3 punkt 3.1. Innenfor sone A. er det med hjemmel i verneforskriften ferdselsforbud i perioden 20. juni til 25. juli. Dette forbudet innbefatter også all uorganisert ferdsel, så som tradisjonelle turer til fots, enkeltvis eller i små grupper.

Reiseliv

Reiselivet må bygge på de restriksjoner for ferdsel og bruk som trekkes opp i verneforskriften. Kanalisering av ferdsel er et overordnet mål for forvaltningen. Det er særlig viktig å unngå forstyrrelse eller unødig slitasje i sårbare områder. Det er lite aktuelt med særlig grad av

tilrettelegging i parken, og dette gjelder spesielt for de mest sårbare delene av nasjonalparken. Gjennom markedsføring, tilrettelegging og planlegging av turer bør reiselivsaktørene brukes aktivt for å kanalisere ferdselen i nasjonalparken. Reiselivsaktørene bør om mulig avklare aktiviteten med reindriftsnæringen, dette for å unngå unødig forstyrrelse av rein.

Retningslinjer for reiseliv i nasjonalparken:

- All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.
- All ferdsel skal ta hensyn til reindriften.
- Nyetableringer av reiselivsanlegg tillates ikke innenfor nasjonalparken.
- Aktiviteten skal bære preg av tradisjonelt og enkelt friluftsliv, som krever ingen eller svært liten grad av teknisk tilrettelegging.
- Reiselivsaktivitet skal ikke medføre økning i motorferdselen i nasjonalparken.
- All forurensning og forsøpling er forbudt. Avfall skal tas med ut av nasjonalparken.
- Reiselivsaktører som ønsker å drive organisert ferdsel skal søke forvaltningsmyndighetene om særskilt tillatelse dersom ferdsel kan skade naturmiljøet (Jf verneforskriftens § 3.5.2).

Reiselivsaktørene er avhengig av å ivareta kultur- og naturverdiene i området for å ha et grunnlag for opplevelsene de tilbyr. Forvaltningsmyndigheten forvalter verneforskriftene og skal gjennom dette sikre at verneverdiene ikke forringes.

Retningslinjer for bærekraftig utvikling av reiseliv

Det er utarbeidet et sett med retningslinjer som skal sikre en bærekraftig utvikling av reiselivet. Retningslinjene skal gjøres kjent for aktørene i regionen, slik at disse kan planlegge og eventuelt søke tillatelse ut fra føringene i de åtte punktene.

1. Naturverdiene blir tatt vare på og virksomhetene formidler naturvernet
 - naturen er viktig for besøket
 - turistene kan lære om natur og naturvern
 - turisme forstyrrer ikke naturen, ikke alle områder er egnet for turisme
 - gruppene er små, når det er mulig brukes stier
 - de mest verdifulle områdene forblir uten tilrettelegging
 - slitasje og andre påvirkninger overvåkes og rapporteres til forvaltningsmyndigheten
2. Miljøet blir belastet så lite som mulig
 - reiselivet foregår på naturens vilkår, man unngår belastning og forstyrrelse
 - målet er miljøvennlig friluftsliv og sporløs ferdsel
 - skånsom bålrensning og sparsom bruk av ved
 - reiselivet skal ikke gi økt behov for motorferdsel
3. Lokale tradisjoner og kultur blir respektert
 - besøkende oppfordres til å lære om lokal kultur

- besøkende oppfordres til å lære om og ta hensyn til reindriften i området
 - mulighetene for å formidle den lokale kulturen blir vurdert i utformingen av informasjon og aktiviteter
 - guider har god lokalkunnskap
4. De besøkende øker forståelsen for og setter mer pris på naturen og kulturen
- besøkende kan få informasjon før de kommer
 - informasjonen er lett tilgjengelig og presentert på en fin måte
 - besøkende har mulighet til å bidra til å ta vare på området
 - guider kan naturveiledning og kjenner naturverdiene i området

Fig 10: Kvigvind er et av mange populære mål for fotturister i Børgefjell/Byrkjje nasjonalpark © Fylkesmannen i Nordland.

5. Besøkende oppfordres til både fysisk og mental rekreasjon
- besøkende oppfordres til fysisk aktivitet
 - tilbud om både lette og krevende turer
 - muligheter til varierte naturopplevelser
 - besøkende kan både oppleve ro og stillhet så vel som guidete turer
 - ruter og aktiviteter er trygge
6. Positive virkninger på lokal økonomi og sysselsetting
- lokale bedrifers produkter og tjenester blir brukt der det er mulig
 - lokalbefolkningen tilbys arbeid når det er mulig, men samtidig tas det med i betraktningen at folk og ideer utenfra kan være en ressurs ved utviklingen lokalt
 - fasiliteter og aktiviteter utvikles i samarbeid med lokale bedrifter
7. Informasjonen og markedsføringen er god og ansvarlig
- informasjonen er pålitelig og oppdatert
 - informasjonsvirksomheten bygger på åpenhet og samarbeid
 - informasjonen samordnes med Nordland nasjonalparksenter
 - markedsføringen er ikke i strid med naturvernet

8. Aktiviteter planlegges og organiseres gjennom samarbeid
 - besøkendes meninger er viktige
 - utviklingen organiseres sammen med lokale bedrifter
 - alle interesserte er velkommen til å delta i planleggingen

Utviklingen i reiselivsnæringen tilsier at etterspørselen etter organisert turopplegg vil øke i årene som kommer. I nordisk sammenheng er det i dag voksende interesse for å miljøsertifisere ulike typer virksomheter som opererer i natur- og verneområder. Miljøsertifisering vil være et viktig tiltak for å kvalitetssikre reiselivsaktørene og være en merkevarebygging for aktørene i området. Bruk av dette frivillige verktøyet for reiselivsaktørene i Børgefjell vil være i tråd med Regjeringens retningslinjer (jfr. St.prp. nr. 65 (2002-2003)). Det er ikke grunnlag i vernebestemmelsene for at slik sertifisering kan bli stilt som krav fra forvaltningsmyndighetene sin side.

Aktører som ønsker å bli sertifisert som økoturismebedrift har mulighet til det gjennom offisiell sertifiseringsordning utarbeidet av GRIP (<http://www.grip.no/okoturisme/>).

Tiltak

1. Det bør etableres et interkommunalt forum for reiseliv knyttet til nasjonalparken, for slik å skape en samstemt og helhetlig strategi for eventuell etablering av miljøtilpasset reiseliv. Det er ønskelig at de fire kommunene Hattfjelldal, Grane, Namsskogan og Røyrvik tar initiativ til dette. Dette kan gjøres i samarbeid med reindrifta, grunneiere, oppsyns-myndigheten og reiselivsnæringen, med forvaltningsmyndigheten i en observatørrolle. Ansvarlig: Grane kommune
2. Informere reiselivsaktørene om lovverk, regler og retningslinjer for miljøtilpasset reiseliv innenfor nasjonalparken. Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten.
3. Særskilte tiltak for å hindre skader og unødvendig forstyrrelser av dyreliv og spesielt fjellrev skal vurderes. Det kan være aktuelt å be Direktoratet for naturforvaltning vurdere bruk av § 3 punkt 5.4. Regulering av ferdsel. Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten.
4. Det bør foretas tellinger over antall besøkende på utvalgte innfartsårer.

3.6 Bygninger og anlegg

Status og utfordringer

Det i dag 43 bygninger (hytter/gammer/bur/naust) innenfor nasjonalparken (tab 2.2.1). Bruken av hyttene varierer sterkt. Det er kun 4 hytter i privat eie. De øvrige hyttene er i all hovedsak enten eid av Statskog, av reindrifta eller av fjellstyrene.

Gjennom arbeidet med forvaltningsplanen har det kommet inn innspill på følgende som bør behandles i forvaltningsplanen:

- Ombygging og utvidelse av eksisterende hytter
- Spørsmålet om bruksendring med formål utleie
- Byggverk uten avklarte eierforhold
- Reindriftas muligheter for å sette opp gjeterhytter, eller eventuelt totalrenovere eksisterende hytte

Målsetting

Børgefjell nasjonalpark skal forvaltes slik at eksisterende bygninger kan benyttes som i dag. Oppføring av nye fritidshytter/bygninger vil ikke bli tillatt.

Rammer og regelverk

Landskapet er vernet mot tekniske inngrep, jf avsnitt 1.1 i verneforskriftens § 3.

Verneforskriftens § 3 punkt 1.2 sier følgende:

1.2 Bestemmelsene i pkt. 1.1 er ikke til hinder for:

- b. vedlikehold av lovlig oppførte bygninger, reindriftsanlegg og andre innretninger som ikke endrer bygningens/ innretningens karakter eller bruk.*

Avsnittet gir unntak, som er presist beskrevet og avgrenset. Bygningstekniske endringer som tilrettelegger for annen bruk vil normalt være ulovlig, f.eks. opprusting av uthus og naust til fritidsbebyggelse. Slike endringer krever også tillatelse etter plan- og bygningsloven.

Verneforskriftens § 3 punkt 1.3 sier følgende:

1.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- a. Oppføring av bygninger og anlegg i forbindelse med reindrift og oppsyn*
- b. ombygging og mindre tilbygg til bygninger*
- c. gjenoppføring av bygninger som er ødelagt ved brann eller naturskade*

Ved ombygging og utvidelse av bygninger og anlegg er forholdet til estetikk viktig. Følgende punkter vil bli vektlagt og skal beskrives i en søknad: plassering, fargebruk, takvinkler, takmateriale og vinduer. Ombygging som medfører bruksendring vil normalt ikke tillates.

Det skilles mellom nybygging, vedlikehold, ombygging og utvidelse av hyttene. Følgende definisjoner vil bli lagt til grunn i forvaltningen av Børgefjell/Byrkjje nasjonalpark:

- Nybygging: etablering av nye bygninger, eller oppbygging av bygninger hvor den bærende konstruksjonen har forfalt/må skiftes ut.
- Vedlikehold: med vedlikehold forstås mindre tiltak for å opprettholde teknisk og funksjonell standard slik som takteking, etterisolering, montering av nye ruter med mer. Tiltak som innebærer fasadeendring defineres ikke som vedlikehold.
- Bygningsmessige endringer innenfor eksisterende grunnflate. Innvendig endring som ikke endrer bruken er tillatt.
- Tilbygg: utvidelse av areal på eksisterende bygg.

Retningslinjer for forvaltningen:

- Nybygging av private hytter i Børgefjell/Byrkjje nasjonalpark tillates ikke.
- Det gis ikke tillatelse til etablering av nye båtoppsett.
- Det gis ikke tillatelse til oppsetting av byggverk/skydd, for eksempel gapahuker eller sikringsbuer.
- Det vil normalt gis tillatelse til gjenoppbygging av hytter og anlegg som er ødelagt av brann eller naturskade. Nye hytter skal i utgangspunktet være lik den gamle med hensyn til areal og størrelse.
- Det kan gis tillatelse til mindre tilbygg på eksisterende bygninger. Mindre tilbygg vurderes som inntil 10 kvm.
- Søknader må også vurderes etter plan- og bygningsloven.
- Det kan gis tillatelse til oppføring av gjeterhytter i forbindelse med reindrift. For nærmere retningslinjer se kapittel 3.3

Tiltak

1. Avklare uklare eiendomsforhold til bygninger og anlegg. Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten

3.7 Jakt, fiske og friluftsliv

Status og utfordringer

Friluftsliv har vært, og er en viktig del av bruken av områdene innenfor og utenfor Børgefjell/Byrkjje nasjonalpark. Børgefjell/Byrkjje er kjent som et stort urørt villmarksområde der man kan oppleve norsk fjellnatur på sitt beste, med mange gode fiskevann. Området er kjent som et område med liten tilrettelegging, der man må klare seg selv. For mange turgåere i Børgefjell/Byrkjje er nok dette en stor del av opplevelsen. Sentrale myndigheter har signalisert økt satsing på bruk av verneområder i reiselivssammenheng. Med bakgrunn i dette kan man anta at friluftslivsaktiviteten i området vil øke i årene som kommer. Det er utarbeidet et eget friluftskart for nasjonalparken som også beskriver verneverdiene for området.

Den generelle samfunnsutviklingen har også innvirkning på friluftslivet. I dag ser man en rekke nye aktiviteter som er mer orientert mot sport og prestasjon. De nye aktivitetene krever i mange tilfeller økt tilrettelegging. Hvis denne typen aktiviteter får utvikle seg uten påvirkning fra forvaltningsmyndigheten, kan de komme i konflikt med verneformålet for nasjonalparken. Utfordringen vil derfor være å utvikle friluftslivsaktivitetene i en miljøvennlig retning. For å oppnå en slik utvikling vil tilrettelegging for det enkle friluftslivet basert på naturopplevelser være hovednøkkelen.

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for utøvelse av tradisjonell jakt, fangst og fiske. Jakt og fangst etter viltlovens bestemmelser, eller reindriftingsrettens regler er tillatt. I statsallmenning vil de lokale fjellstyrene fortsatt administrere jakt og fiske, jfr. fjelloven. Likeledes er fiske etter lakse- og innlandsfiske_loven, eller reindriftingsrettens regler tillatt. I den gamle del av nasjonalparken er elgjakt ikke tillatt.

Fig 11: Fjellrype er en av de jaktbare artene i Børgefjell/Byrkjje nasjonalpark © Gunnar Rofstad

Tradisjonelt fritidsfiske er utbredt i nasjonalparken. Når det gjelder utsetting av fisk er dette i utgangspunktet forbudt. Vernebestemmelsens § 3, punkt 3.3 åpner likevel for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til utsetting av fisk fra lokale fiskestammer hvor dette er gjort tidligere. Dette innebærer at forvaltningsmyndigheten er innstilt på å imøtekomme ønsker om å opprettholde tidligere praksis vedrørende kultiveringstiltak, men at planene må forelegges forvaltningsmyndigheten til vurdering og godkjenning. Med «steder» i denne forbindelse menes konkrete enkeltvann eller strekninger av vassdrag, ikke større vidtfavnende nedbørsfelt. Innføring av fremmede fiskearter og ikke stedeegne fiskestammer, samt andre ferskvannsorganismer er ikke tillatt.

Det er flere stier innenfor nasjonalparken, de fleste av dem er gamle stitraséer som har vært i lang tids bruk uten at det har vært gjort noe vedlikehold på dem eller at det er behov for det. De viktigste stiene som er inntegnet på turkartet (Ugland 2005) for nasjonalparken er:

- Sti over Smalfjellet/Smaalavaartoe til Namskroken/Nåamesjenmåelhkje – Namsskogan fjellstyre har utført vedlikehold.
- Sti fra Tomasvatn/Dåammajaevrie til Jengelen/Giengelvihe – Statskog har utført vedlikehold
- Sti inn Simskardet/Sijdurrie – Statskog har utført vedlikehold
- Sti fra Øyum til Legdvatn.
- Sti fra Oksvollen til Tiplingan.

Målsetting

Opprettholde bærekraftige bestander av jaktbart vilt. Allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonell jakt og fiske. Forvaltningen skal fremme tradisjonelt og enkelt friluftsliv innenfor Børgefjell/Byrkjje nasjonalpark.

Retningslinjer

Jakt og fangst etter viltlovens bestemmelser er tillatt, med unntak av jakt på elg som kun tillates i områdene som ble innlemmet i nasjonalparken ved utvidelsen i 2003. I enkelte

kommuner er det tillatt med snarefangst etter rype, og vernebestemmelsene er ikke til hinder for bruk av kvist til snarefangst.

Retningslinjer for jakt, fangst og fiske i Børgefjell/Byrkije nasjonalpark:

- Jakt og fangst skal skje etter viltlovens bestemmelser og etter reindrifftsrettens regler. Det er ikke tillatt med elgjakt innenfor grensene for den gamle nasjonalparken før utvidelsen den 29. august 2003.
- Fiske skal skje etter lakse- og innlandsfiskeovens bestemmelser og etter reindrifftsrettens regler.

Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- Utsetting av fisk fra lokale fiskestammer hvor dette er gjort før.
- Kalking av vann og elver som er nødvendig for å forhindre at en art dør ut.
- Bruk av beltegående elgtrekk for utkjøring av felt elg.

Annet:

- Tyngre fiskekultiveringstiltak som krever tekniske inngrep, som for eksempel oppdemming, utgraving og andre biotopfremmende tiltak er ikke tillatt i nasjonalparken.

Friluftsliv

I Børgefjell/Byrkije nasjonalpark kan allmennheten:

- Ferdes fritt hele året
- Skånsom bruk av kvist og trevirke til å fyre bål, med trevirke forstås tørre greiner. (NB! tørrfuru/gadd er fredet!)
- Plukke vanlige planter, bær og matsopp
- Ri eller kløve hest
- Bruke kano (opplag av kano er forbudt)
- Slå opp telt eller leie overnatting i utleiehytte
- Drive jakt, fangst og fiske (forutsetter gyldig jakt- og fiskekort)

Det er, slik det er beskrevet i friluftsloven, en forutsetning at all ferdsel skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet. All ferdsel skal skje på en slik måte at det ikke skaper unødig forstyrrelse av dyre- og fuglelivet. Man skal være spesielt oppmerksom i forbindelse med yngle- og hekketiden. Vassdragsloven sier at enhver kan bruke elver og vassdrag til ferdsel uten motor. Dette vil si at allmennheten kan benytte bl.a. kano for å ferdes på innsjøer og vassdrag uten særskilt tillatelse. Imidlertid vil det ikke være tillatt, uten dispensasjon fra verneforskriften, å lagre kanoer/båter i nasjonalparken. I tillegg skal det vektlegges at Børgefjell/Byrkije nasjonalpark ligger i sentrale sørsamiske reindrifftsområder.

Det kan tillates en forsiktig tilrettelegging for friluftsliv. Dette vil kun være aktuelt i områder som ligger i nærheten av innfallsportene til parken. Følgende tiltak kan vurderes:

- Markforsterking i våte stitraséer.
- Opparbeidelse av ildsted.
- Omlegging av stitraséer for å skåne naturmiljøet

Slike tiltak må vurderes etter § 5, andre avsnitt, som sier at "Forvaltningsmyndigheten kan iverksette tiltak for å fremme formålet med vernet".

Retningslinjer:

Ferdsl generelt

- All ferdsel i utmark skal skje hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet (jfr. friluftslovens § 2).
- Alle som ferdes i område hvor tamrein beiter plikter å vise hensyn og opptre med varsomhet slik at reinen ikke unødige forstyrres unødige. Særlig hensyn skal vises i forbindelse med reinens brunsttid, kalving, merking, skilling og slaktning (jf. reindrifslovens § 65). I områder der tamrein lovlig beiter, skal hundeholderen se til at hunden ikke uroer eller skremmer reinen (jf. hundelovens 18) § 7).

Uttak av trevirke til bålrensing

- Det skal informeres om at tørrfuru/ gadd er fredet og ikke kan brukes til ved.

Remerking/vedlikehold, samt merking av nye stier.

- Eksisterende stier kan vedlikeholdes/remerkes uten særskilt tillatelse
- All merking skal være i samsvar med DNS håndbok "Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv" (DN 1993) og "Merkehåndboka" (DNT m.fl 2002)
- Eventuelle nye stier skal ikke utløse behov for utleiehytter.
- Tiltakshaver skal avklare forholdet til grunneier(e) og rettighetshaver(e)
- Nye stier skal godkjennes av forvaltningsmyndigheten.
- All bruk av motorisert ferdsel skal avklares med forvaltningsmyndigheten.

Tiltak

1. På stier med mye slitasje kan det gis tillatelse til markforsterkning/klopplegging av stiene. Ansvarlig: Grunneier, fjellstyre
2. Utarbeide oversikt over vann hvor det har vært satt ut fisk og hvor det dermed fortsatt kan være aktuelt, samt kartlegge fisketomme vann der det ikke vil være aktuelt med utsetting av fisk. Ansvarlig: forvaltningsmyndigheten.

Tabell 3.7.1: Tiltak ved innfallsportene til Børgefjell/Byrkjå nasjonalpark

Innfallsport	Kommune	Tiltak
Innfallsporten ved Namsvatn	Røyrvik	Området må overvåkes for å følge med eventuelle slitasjeskader og iverksette tiltak.
Innfallsport ved Vallervatn	Røyrvik	Innfallsport ved Vallervatn vurderes nærmere i løpet av planperioden.
Nedre del av sti fra brygge ved Orvasselva	Røyrvik	Rydding av eksisterende sti, klopplegging kan være aktuelt på utsatte punkt.
Viermanesset-Djupvatnet	Røyrvik	Mellom Storelva/Stoerrejohke og hengebrua over Viermaelva / Viermejojke er det behov for rydding av eksisterende sti, klopplegging kan være aktuelt på utsatte punkt Fra brygge ved Storelva og forbi Djupvassflyene er det behov for rydding av sti, klopplegging kan være aktuelt på utsatte punkter.

		Ved nordenden av Djupvatnet er det behov for rydding av eksisterende sti (ca 200 m) Etablering av ildsted/bålplasser ved nordre ende av Djupvatnet og ved innoset i nordre ende av Djupvatnet skal vurderes.
Sti fra Smalfjellet til Namskroken	Namsskogan	Rydding av vindfall/brekte trær som ligger over stitråse. Klopplegging i de fuktigste tråsene kan vurderes. For deler av stien er det aktuelt å vurdere ny tråse.
Sti fra Tomasvatnet til Jengelen	Grane	Markforsterking eller omlegging av sti kan være aktuelt på utsatte punkter frem til Orrekvatnet

3.8 Motorferdsel

Status og utfordringer

I teksten brukes betegnelsen «motorferdsel» om motorisert ferdsel i utmark slik det er definert i motorferdselloven med forskrifter. Denne loven fastsetter et prinsipp om at motorferdsel er forbudt, men gir en rekke unntaksbestemmelser for diverse formål, og ytterligere muligheter for å søke dispensasjon. Verneforskriftene er bygd opp tilsvarende. Når det gjelder hva som er utmark, legges også her motorferdsellovens definisjoner til grunn. Søknader om motorferdsel i utmark skal også behandles etter Lov om motorferdsel i utmark med tilhørende forskrifter. Kommuner som eventuelt måtte ønske å sette strengere vilkår enn det som foreslås i medhold av vernereglene kan gjøre dette.

Utgangspunktet er at all motorisert ferdsel til lands og til vanns er forbudt i nasjonalparken. Det generelle forbudet gjelder også lavtflyving og bruk av modellfly, modellbåt o.l. Problemstillinger knyttet til motorferdsel er en utfordring i de fleste nasjonalparkene. Med motorisert ferdsel menes kjøring med traktor, bil, motorsykkel, snøscooter, vannscooter, motorbåt, fly, helikopter, modellfly og modellbåter. Stillhet og fravær av motordur og motoriserte kjøretøy er et av karaktertrekkene ved urørt natur. Motorisert ferdsel utgjør et støyforurensningsproblem, og står i motsetning til opplevelsen av naturens egne lyder. Det er derfor *et overordnet mål å holde omfanget av motorisert ferdsel i nasjonalparker på et absolutt minimum og begrense denne til det strengt nødvendige. Det er derfor naturlig at forvaltningsmyndigheten legger opp til en strengere forvaltningspraksis for motorferdsel i nasjonalparker enn det lov om motorferdsel i utmark og vassdrag gjør.* Bestemmelsene under § 3, punkt 6.3 i verneforskriften må sees i lys av disse overordnede retningslinjene. Følgende generelle forhold angående motorferdsel i Børgefjell/Byrkije nasjonalpark er viktig å merke seg:

Generelle unntak fra motorferdsel forbudet

Motorisert ferdsel i forbindelse med militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern-, oppsyns- og forvaltningstjeneste er tillatt (§ 3, punkt 6.2 a i verneforskriften). Det er imidlertid viktig å merke seg:

- Forsvarets ordinære øvingsvirksomhet er ikke å betrakte som «militær operativ virksomhet». Med militær operativ virksomhet menes manøvrer av taktisk karakter, eksempelvis forflytninger i forbindelse med antatte trusler o.l. (jf brev fra Forsvarets overkommando datert 13. september 1996)

- Med oppsynsvirksomhet menes organisert oppsyn med hjemmel i lov. Oppsynstjeneste i privat regi går ikke inn under denne bestemmelsen.
- Øvelses- og utdanningsvirksomhet i forbindelse med redningstjeneste er ikke tillatt i nasjonalparken. Direktoratet for naturforvaltning har i samarbeid med Justisdepartementet og redningsorganisasjonene utarbeidet retningslinjer for bruk av motoriserte transportmiddel i forbindelse med redningsøvelser i nasjonalparkene.
- Bruk av beltegående kjøretøy på snødekt mark og bruk av motorbåt er tillatt i forbindelse med reindrift.

Lov om motorferdsel i utmark og vassdrag regulerer motorferdsel generelt, både utenfor og innenfor naturvernområder. Utgangspunktet er at all motorferdsel i utmark er forbudt. Det er allikevel generelt unntak for enkelte typer motorferdsel. Videre er det noen bestemte formål det kan gis tillatelse til. Det er verdt å merke seg følgende:

- Dispensasjoner for turkjøring vil ikke bli gitt. Med turkjøring menes fornøyelses- eller rekreasjonskjøring, dvs. kjøring for turens skyld.
- Mest mulig av nødvendig nyttetransport bør utføres på vinterføre. Aktiviteter som krever motortransport må derfor planlegges ut fra dette overordnede målet.

Det er ønskelig at mest mulig av nødvendig transport av ved, utstyr, materialer til vedlikehold etc. til hytter og buer skjer med snøscooter på snødekt mark vinterstid av hensyn til terrengslitasje. Forvaltningsmyndigheten er innstilt på å være imøtekommende overfor søknader om slik transport som har et rimelig omfang. Der det ligger til rette for det bør den planlagte transporten organiseres gjennom for eksempel fjellstyrer (for fjellstyrenes bygninger) eller jeger og fiskeforeningen (for deres hytter) og den bør legges opp slik at kjøringen i nasjonalparken minimaliseres. En vil vurdere å gi flerårige tillatelser i slike tilfeller, gjeldende i f.eks. 3 eller 5 år. Foruten utkjøring av felt storvilt med beltegående elgtrekk og kjøring i forbindelse med utøvelse av reindrift, vil det ikke bli gitt tillatelse til barmarkskjøring innenfor Børgefjell/Byrkije nasjonalpark.

Målsetting

Motorferdsel innenfor Børgefjell/Byrkije nasjonalpark skal holdes på et lavest mulig nivå. Man skal være spesielt restriktiv i forhold til barmarkskjøring.

Bruk av barmarkskjøretøy brukes innen reindrift og ved utfrakting av felt storvilt i områdene som ble innlemmet i parken i forbindelse med utvidelsen i 2003. Utviklingen av barmarkskjøring er ansett som en av de største truslene for verneområdet. Reindriftnæringen er en arealkrevende næring og forvaltningsplanen skal ta høyde for at reindriftnæringen får rammevilkår som gjør at de kan utøve sin næring på en tilfredstillende måte, også innenfor Børgefjell/Byrkije nasjonalpark. Imidlertid må forvaltningsmyndigheten, i samarbeid med reindriftnæringen, ta problemene knyttet til barmarkskjøring på alvor, og reindriften må redusere omfanget av barmarkskjøring til et absolutt minimum.

Retningslinjer for motorferdsel i Børgefjell/Byrkjve nasjonalpark:

- Bruk av beltegående kjøretøy på snødekt mark og bruk av motorbåt er tillatt i forbindelse med reindrift.
- Foruten utkjøring av felt storvilt og utøvende reindrift vil det ikke bli gitt tillatelser til barmarkskjøring.
- Verneforskriften (§ 3, punkt 6.3h) for Børgefjell/Byrkjve nasjonalpark tillater kun bruk av elgtrekk for utkjøring av felt elg. Fire- og sekshjuls ATV vil derfor ikke bli tillatt. Det kreves dispensasjon fra vernebestemmelsene for bruk av elgtrekk innenfor nasjonalparken.
- Det kan gis tillatelse til kjøring med snøscooter med formål transport av ved og utstyr til hytter og andre tekniske anlegg (gjelder også jeger og fiskeforeningenes hytter). Antall turer per sesong vil være begrenset. Dispensasjonene kan gis for inntil fem år per gang.
- Det kan gis tillatelse til kjøring med snøscooter i forbindelse med Nye Børgefjellskolen.
- Det kan gis tillatelse til utkjøring av åte i forbindelse med lisensfelling på jerv, men slik tillatelse vil kun bli gitt til oppsynet/ Fjelltjenesten og ikke til enkeltjegere.
- For barmarkskjøring i forbindelse med reindrift kan det gis flerårige tillatelser med utgangspunkt i godkjente distriktsplaner.
- Dersom det er aktuelt med bruk av luftfartøy skal dette prioriteres fremfor bruk av barmarkskjøretøy.

Tiltak

1. Utarbeide driftsplaner som dokumenterer behov for motorisert transport i forbindelse med drift av fjellstyrenes, fjelltjenestens og andres hytter (jeger og fiske). En slik driftsplan kan medføre at forvaltningsmyndigheten utsteder flerårige tillatelser. Ansvarlig: eierne av disse hyttene (fjellstyrene, fjelltjenesten m.fl.).
2. Utarbeide driftsplaner som dokumenterer behov for motorisert transport i forbindelse med reindrift. En slik driftsplan kan medføre at forvaltningsmyndigheten utsteder flerårige samtykker. Ansvarlig: Reindriftsutøverne
3. Naturoppsynet skal avgi en årlig rapport over egen bruk av motoriserte kjøretøy (antall km, dager, type kjøretøy etc.). Ansvarlig: Naturoppsynet

3.9 Generelle dispensasjonsbestemmelser (§ 4)

I verneforskriftens § 4 finner man generelle dispensasjonsregler. Disse er hjemlet i naturvernlovens § 23. I verneforskriften for Børgefjell/Byrkjve nasjonalpark står det i § 4 om generelle dispensasjonsbestemmelser:

”Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra bestemmelsene når formålet med fredning krever det, for vitenskaplige undersøkelser og arbeid av vesentlig samfunnsmessig betydning, eller i andre særlige tilfeller når dette ikke strider mot formålet med vernet”.

Praktisering av de generelle dispensasjonsbestemmelsene.

- **Dispensasjon når formålet med fredning krever det** vil være en bestemmelse som vil bli svært lite brukt. Som oftest vil tiltak som blir igangsatt med formålet at fredningen krever det, være forankret i verneforskriften og retningslinjer for slike tiltak er trukket opp i denne forvaltningsplanen. Vanligvis vil forvaltningsmyndigheten selv være ansvarlig for tiltaket, eventuelt delegert myndigheten til andre i henhold til denne forvaltningsplanen.
- **Dispensasjon for vitenskaplige undersøkelser** kan gis når det er nødvendig for forskningen. Dette kan være nødvendig i forbindelse med for eksempel gjennomføringen av nasjonale naturovervåkningsprogram eller lignende. Forsknings- eller overvåkningsprogram skal alltid vurderes opp mot omfanget av eventuelle inngrep eller ulemper forskningen medfører i nasjonalparken. Det kan gis dispensasjon etter § 4 for midlertidige installasjoner for vitenskaplige eller andre spesielle formål etter egen søknad. Det vil bli satt som vilkår at installasjonene ikke gir noen permanente negative effekter på naturmiljøet og tidsfrist for fjerning av installasjonene vil bli gitt. I forbindelse med geologisk forskning/kartlegging kan det gis dispensasjon for uttak av mindre prøver av bergarter, mineraler eller løsmasser. Vitenskapelige undersøkelser tilknyttet kulturvern og kulturminner kommer også inn under dette punktet. Forvaltningsmyndigheten vil pålegge tiltakshaver spesifiserte krav til oppfølging og opprydding. Det skal alltid vurderes om undersøkelsene er forenlig med formålet for nasjonalparken. Forskning og undersøkelser som kan gjøres utenom hekke- og yngletiden skal utføres utenom dette tidsrommet. Alternative områder utenfor nasjonalparken skal vurderes.
- **Dispensasjon for arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning** gjelder for tiltak som ikke ble vurdert eller var aktuelle på vernetidspunktet. Dispensasjon hjemlet i dette punktet under § 4 skal kun gis under helt særskilte forhold av nasjonal betydning. Det vil normalt ikke være tilstrekkelig grunnlag for å innvilge dispensasjon med bakgrunn i denne bestemmelsen i saker som kun har stor lokal eller regional betydning. Med bakgrunn i dette er det lite aktuelt at det gis dispensasjon fra verneforskriften med bakgrunn i denne dispensasjonsadgangen for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark.
- **Dispensasjon i spesielle tilfeller når det ikke er i strid med fredningen** gjelder hovedsakelig bagatellmessige inngrep/tiltak eller forstyrrelser av forbigående karakter og som er av stor betydning for søker sammenholdt med verneinteressene. Tiltak som gis dispensasjon fra verneforskriften med bakgrunn i dette må være av en slik karakter at de ikke forringer naturverdiene og/eller kulturminnene eller gir en fremtidig negativ utvikling av disse, samt ikke strider mot formålet med vernet. Tiltak som kan forringe eller ødelegge verneverdiene i Børgefjell/Byrkije nasjonalpark, som for eksempel oppføring av nye bygninger for private formål, vil ikke kunne gis dispensasjon etter denne bestemmelsen.

4 Forvaltningsoppgaver og tiltak

4.1 Utfordringer i forvaltningen av nasjonalparken

Overordnet strategi for forvaltningen av Børgefjell/Byrkjå nasjonalpark

Forvaltningsmyndigheten skal i sitt arbeid:

- Søke samarbeid med det rådgivende utvalget, reindriftsnæringen, andre brukere, kommunene, fjellstyrene, lokalt og sentralt naturoppsyn, politi, interesseorganisasjoner og andre relevante myndigheter.
- Innenfor rammen av verneforskriften være positiv til miljøtilpasset næringsliv.
- Legge vekt på informasjon og holdningsskapende arbeid.
- Forvalte nasjonalparken ut i fra best mulig tilgjengelig kunnskap og peke på eventuelle behov for ny kunnskap, så vel naturfaglig som kulturmessig kunnskap.
- Overvåke naturmiljøet i nasjonalparken for å følge utviklingen av verneverdiene over tid, samt jevnlig evaluere effekten av forvaltningen.
- Ta initiativ til skjøtselsplaner og tiltak hvis/der det trengs av hensyn til verneformålet.

4.2 Skjøtsel og overvåkning av kulturminner

Kulturminneloven definerer kulturminner som alle spor etter menneskelig aktivitet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Med kulturmiljøer menes områder hvor kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng.

Kulturlandskap er landskap som er påvirket av mennesker. Tradisjonelt har kulturlandskap vært knyttet til jordbrukslandskap, men alle former for menneskepåvirket landskap faller inn under definisjonen. Derfor vil også landskapet preget av reindriftens bruk defineres som kulturlandskap.

Av vernebestemmelsenes § 3, punkt 4.1 framgår det at kulturminner skal beskyttes mot skade, ødeleggelse eller flytting. Dette gjelder både samiske og ikke-samiske. Det er viktig å understreke at vernebestemmelsene om kulturminner ikke endrer Sametingets og fylkeskommunenes ansvar for kulturminner i nasjonalparken.

Ved skjøtsel og vedlikehold av kulturminner skal Sametinget og kulturavdelingen i den respektive fylkeskommunen trekkes aktivt inn. Det vil være kulturvernmyndighetene som i første rekke skal sette rammene for slik aktivitet. All skjøtsel og restaurering av kulturminner skal på forhånd være avklart med kulturminnemyndighetene. Restaurering eller skjøtsel må ikke være av en slik art at det strider mot verneformålet, og for å ivareta dette er tiltaket søknadspliktig etter verneforskriften.

Samiske kulturminner

I forbindelse med Fjellheim (1998) sin rapport om samiske kulturminner innenfor planområdet for parken ble det foretatt feltarbeid sommeren 1997. Da fikk man bekreftet en del av de opplysningene om lokaliteter som man hadde tilegnet seg enten muntlig eller fra skriftlige kilder.

I Fjellheim (1998) beskrives en rekke samiske kulturminner innenfor nasjonalparkens grenser. Dette dreier seg om alt fra boplasser, samleplasser, merkejerder til offerplasser. På denne

tiden levde reinsamene som nomader, noe som innebærer at det foruten boplasser også må finnes melkeplasser for rein i samme området. Dette betyr at det over et ukjent tidsrom til sammen må ha vært et stort antall gammetufter og andre samiske kulturminner innenfor nasjonalparkens grenser. Dette er med på å synliggjøre at Børgefjell var/og er et meget viktig område for den sørsamiske kultur og reindriftnæring. Sommeren 2007 er det registrert flere boplasser og melkeplasser både sør og nord for Fremstvatnet.

Retningslinjer for forvaltningen i saker som angår kulturminner:

- Forvaltningsmyndigheten for verneområdet vurderer søknader om skjøtsel og vedlikehold av kulturminner i forhold til de naturfaglige verneverdier.
- Restaurering av eksisterende bygg og anlegg bør tillates om ikke sterke hensyn til verneverdiene eller kulturfaglige hensyn sier noe annet.
- Hvis det gis tillatelse til vedlikehold av stier o.l., eller til bygningsmessige tiltak som forutsetter terrenginngrep som uttak av torv eller stein, skal det settes vilkår om at objekter av kulturhistorisk verdi ikke skades.
- Kulturminnelovens bestemmelser gjelder også innenfor nasjonalparkens grenser

Restaurering og skjøtsel av kulturminner som er fredet i medhold av kulturminneloven kan bare skje etter tillatelse fra kulturminnemyndighetene. Verneforskriftens § 3 punkt 4.2, vedrørende kulturminner, er kun en presisering i forhold til kulturminnelovens bestemmelser som også gjelder innenfor nasjonalparkens grenser. Men også slike tiltak må avklares med forvaltningsmyndigheten for nasjonalparken slik at det ikke oppstår konflikt med verneformålet etter naturvernloven.

Tiltak

1. Bidra til å bevare kulturminnene. Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten i samarbeid med kulturminnemyndighetene.
2. Bedre den kulturhistoriske kunnskap, samt gjøre kunnskapen tilgjengelig for allmennheten gjennom informasjonsarbeidet for parken.. Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten i samarbeid med kulturminnemyndighetene.
3. Videreformidle opplysninger om kulturminner til kulturminnemyndighetene: Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten.
4. Det bør gjennomføres en helhetlig kulturhistorisk undersøkelse av Børgefjell/Byrkjje nasjonalpark. Ansvarlig Forvaltningsmyndigheten i samarbeid med kulturminnemyndighetene.

4.3 Miljøovervåking, forskning og undervisning

Områder i Børgefjell/Byrkjje nasjonalpark er med i det kontinuerlige overvåkningsprogrammet Terrestrisk naturovervåking (TOV). Børgefjell er også et sentralt område for den nasjonale handlingsplanen for fjellrev. I forbindelse med verneplanprosessen ble alt eksisterende materiale sammenstilt. Det mangler fortsatt mye på detaljkunnskap om naturtyper, vilt og karplanter. Nasjonalparken representerer et stort og relativt urørt høgfjellsområde med høye naturfaglige kvaliteter. Nasjonalparken vil ha meget stor verdi som et fremtidig referanseområde for forskning og undervisning.

Kartleggingsstatus og miljøovervåkingen av natur- og kulturverdiene i nasjonalparken bør styrkes. Forskning og undervisning skal gjennomføres på en slik måte at det ikke kommer i konflikt med verneformålet eller virker negativt på reindriftens muligheter til å utøve reindrift innenfor nasjonalparkens grenser.

Målsetting

Påvise endringer over tid og gi et faglig grunnlag for forvaltningsmessige tiltak som ivaretar natur- og verneverdiene i nasjonalparken.

Tiltak

1. Prioritere områder for kartlegging av naturtyper, vilt og karplanter i nasjonalparken. Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten
2. Vurdere utarbeidelse av et systematisk overvåkningsprogram basert på definerte bevaringsmål for sentrale naturkvaliteter. Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten i samarbeid med naturoppsynet.

4.4 Informasjon

Målsetting

Sikre at riktig og god informasjon når frem til de ulike brukergruppene for å beskytte natur- og kulturverdier mot forringelse som en følge av manglende kunnskap. Sikre en god og oversiktlig merking av sti- og løypenettet innenfor nasjonalparken.

Strategi

Distribuere informasjon om verneforskriftene for nasjonalparken, samt å formidle kunnskap om naturen og kulturminnene i parken.

Tiltak

1. Utarbeide en informasjonsplakat om nasjonalparken, med informasjon om verneverdier og verneforskrifter. Plakaten settes opp på alle naturlige innfallsporter for nasjonalparken i alle de fire berørte kommunene. Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten
2. Utarbeide en informasjonsplakat om reindrift innenfor nasjonalparken. Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten i samarbeid med reindriffta/Reindrifftsforvaltningen
3. Utarbeide en kortversjon av forvaltningsplanen. Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten.

Tabell 4.4.1: Tiltak ved innfallsportene til Børgefjell/Byrkjje nasjonalpark

Innfallspport	Kommune	Tiltak
Innfallspporten ved Namsvatnet	Røyrvik	Informasjonstavle ved parkeringsplass
Innfallspport ved Vallervatnet	Røyrvik	Innfallspport og tiltak vurderes nærmere i planperioden
Sti fra Smalfjellet til Namskroken	Namsskogan	Informasjonstavle ved parkeringsplass
Simskardet	Grane	Informasjonstavle ved parkeringsplass.
Tomasvatnet	Grane	Informasjonstavle ved parkeringsplass.
Øyum	Hattfjelldal	Informasjonstavle ved parkeringsplass.
Oksvollen (felles innfallspport med Austre Tiplingen landskapsvernområde)	Hattfjelldal	Informasjonstavle ved parkeringsplass.

Retningslinjer for informasjonsmateriell

- Eventuelt nytt informasjonsmateriell skal utformes på en slik måte at det kan brukes til undervisning i skolen og i/ved utleiehytter.

Naturopsyn

I Børgefjell/Byrkjje nasjonalpark er det allerede godt fungerende ordninger som ivaretar naturopsynsoppgaver på flere lovområder. Et effektivt og faglig dyktig naturopsyn er viktig for å kunne følge med i utviklingen i verneområdene – både når det gjelder naturtilstanden, bruken av området og for å føre kontroll med at verneforskriftene og eventuelle dispensasjonsvedtak overholdes.

Formål og intensjoner med naturopsynet i nasjonalparken:

Naturopsynet skal sammen med forvaltningsmyndigheten medvirke til en bærekraftig bruk av nasjonalparkene og bidra til å sikre at verneformålet ivaretas. I tillegg til å føre kontroll og tilsyn med at vernebestemmelsene overholdes, skal naturopsynet drive informasjon og veiledning, samtidig som det kan drive skjøtsel, registrering og dokumentasjon. Naturopsynet vil være en viktig kunnskapsleverandør for å oppdatere forvaltningsmyndigheten om tilstanden i nasjonalparken.

Naturopsynsaktørene (SNO, fjellopsynet, Fjelltjenesten og politiet) vil vektlegge og få til en samordnet og målrettet bruk av de samlede oppsynsressursene, og i den sammenheng i størst mulig grad tilstrebe å utøve en helhetlig og multifunksjonell rolle ute i felt.

Status og utfordringer

Naturopsynsbegrepet

Naturopsynsbegrepet deles inn i forvaltningsmessige tilsynsoppgaver og politimessige oppgaver. De forvaltningsmessige naturopsyns-/tilsynsoppgavene har nasjonalparkforvaltningen ansvaret for, og de utføres av SNO eller oppsynspersonell på oppdrag fra SNO (tjenestekjøp). De politimessige oppgavene har politiet ansvar for, og de utføres av politiet eller oppsynspersonell som er tildelt begrenset politimyndighet (BP).

Det er et skille mellom de to oppsynsbegrepene hva rolle, ansvar, myndighet og hjemler angår, men de har til dels overlappende oppgaver innenfor forebyggende virksomhet som omhandler tilsyn/kontroll, informasjon og veiledning i forhold til lover og forskrifter.

Naturoppsynsaktører

Naturoppsynet i Børgefjell/Byrkije nasjonalpark utføres av flere aktører med ulike lovgrunnlag og roller:

- ⇒ Statens naturoppsyn (SNO)
- ⇒ Statskog Fjelltjenesten
- ⇒ Politiet
- ⇒ Fjelloppsynet (Røyrvik og Namsskogan fjellstyrer)

Statens naturoppsyn (SNO):

SNO er opprettet i medhold av naturoppsynsloven for å ivareta nasjonale miljøverdier og forebygge miljøkriminalitet. SNO er miljøvernforvaltningens feltapparat og har ansvaret for tilsynet med nasjonale miljøverdier, herunder nasjonalparker og andre verneområder.

Opgavene er beskrevet i naturoppsynslovens §§ 1-2, og omfatter i verneområdene både tilsyns- og kontrollopgaver, informasjon og veiledning og praktiske tiltak som eksempelvis skjøtsel, tilretteleggingstiltak og vedlikehold av skilt og merking. Kontrollarbeidet utføres i nært samarbeid med politiet. SNO kan tildeles begrenset politimyndighet, og under utøvelse av BP er oppsynet direkte underlagt lokalt politi. Statskog Fjelltjenesten representerer SNO i Børgefjell/Byrkije NP. Samarbeidsavtalen mellom SNO og Statskog gir føringene for hvordan dette samarbeidet gjennomføres.

Statskog Fjelltjenesten

SNO koordinerer sitt arbeid gjennom tjenestekjøp fra Fjelltjenesten, som igjen kjøper tjenester fra fjellstyrene i Røyrvik og Namsskogan om konkrete oppgaver innenfor registrering, oppsyn, dokumentasjon av naturtilstand, kontroll av vernebestemmelser m.m.

Fig 11: Fjelltjenesten og Statens naturoppsyn har hovedansvaret for nasjonalparkoppsynet i Børgefjell © Inge Hafstad

Politiet:

Politiets oppgaver, ansvar, rolle og myndighet er uavhengig av om et areal får status som verneområde. Politiet har ansvar for all kriminalitetsbekjempelse, herunder ansvar for å føre kontroll med at gjeldende bestemmelser på naturforvaltningsområdet respekteres. Politiets kriminalitetsbekjempelse består blant annet av følgende elementer: Forebyggende arbeid, tilstedeværelse, veiledning/informasjon, konfliktdempende arbeid, lovhåndhevelse/kontroll, etterforskning m.v.

Politiet har i tillegg et koordineringsansvar for øvrige oppsøynsordninger når det gjelder utøvelse av politimyndighet og politirettet arbeid. Med bakgrunn i analysen av de til enhver tid gjeldende behov og tilgjengelige ressurser vurderer politiet nivået på den politimessige innsatsen og hvilken type innsats som skal iverksettes. I tillegg vil politiet følge opp akutthendelser i form av etterforskning. Politiet har i tillegg ansvar for andre politimessige oppgaver enn de rent oppsøyns- og miljørelaterte. Eksempler på dette er ro og orden, redningstjeneste og øvrige strafferettslige brudd.

Fjellstyrene:

Fjellstyrene kan opprette naturoppsyn i statsallmenninger iht Fjellevens § 36, og fjellstyrene i Røyrvik og Namsskogan har opprettet en helhetlig naturoppsynsordning for all statsallmenning i sine kommuner.

Fjellopsynet har ansvaret for å ivareta rettighetshavers privatrettslige forhold, samt utføre et totaloppsyn for å sikre viktige lokale og nasjonale samfunnsinteresser i statsallmenningene på vegne av Staten som grunneier (jfr. rolleavklaring om naturoppsyn i statsallmenninger). Fjellopsynet kan tildeles begrenset politimyndighet og ved utøvelse av slik myndighet er fjellopsynet direkte underlagt politiet.

Naturoppsynets hovedoppgaver og faglige utfordringer i fht verneformålet

Naturoppsynet sin oppgave er å ivareta nasjonale miljøverdier og forebygge miljøkriminalitet. Det er en utfordring og forutsetning at naturoppsynet har lokal forankring og at det er gode samarbeidsrelasjoner mellom de ulike naturoppsynsordningene. Samarbeidet mellom Statens naturoppsyn (SNO) og fjellopsynet er regulert gjennom rapporten "Naturoppsyn i statsallmenninger". Likeledes er samarbeidet mellom SNO og Fjelltjenesten regulert gjennom samarbeidsavtalen med Statsskog.

Oppsøynsordningene skal fortsatt ha en bærende rolle i statsallmenningene og på statens grunn, og en vesentlig del av merbehovet for oppsøyn knyttet til nasjonalparker vil skje som kjøp av tjenester fra lokale, godt fungerende oppsøynsordninger.

SNO vil ha et koordineringsansvar for nasjonalparkoppsynet og vil gjennom Fjelltjenesten/fjellopsynet delta i praktisk oppsøynsarbeid på statsallmenningene, hovedsakelig ut fra behovet for å ivareta en helhetlig samordning og faglig styring av statlig naturoppsyn i nasjonalparken.

Naturoppsynet i Børgefjell/Byrkjje nasjonalpark vil ha følgende hovedoppgaver:

- Holde oppsyn/oversikt med status over natur- og kulturverdiene i området, med spesiell vekt på sårbare og trua arter, og registrering av nye arter.
- Formidle kunnskap om verneverdier, verneregler og forvaltningsprinsipper til lokalbefolkningen og andre brukere/besøkende i området.
- Dokumentere ferdsel og holde oversikt over utviklingstendenser i bruken av området.
- Holde tilsyn med og veilede aktivitet og ferdsel som kan forstyrre dyrelivet i området.
- Forebygge fauna og miljøkriminalitet (primært rovfugler og andre sårbare arter).
- Gjennomføre tilretteleggingstiltak etter avtale med eller på oppdrag fra forvaltningsmyndigheten.
- Gjennomføre økologisk skjøtsel og skjøtsel av kulturminner på oppdrag fra forvaltningsmyndigheten.
- Føre tilsyn og utføre eventuelt vedlikehold med blant annet informasjons- og grense- og oppmerksomhetsmaterieell i verneområdet og diverse tilretteleggingstiltak mv.
- Følge opp utviklingen ift bruk av kjørespor og veier.
- Kontrollere, rapportere og reagere på brudd på verneforskrift og annet lov-/regelverk.
- Holde tilsyn med motorisert ferdsel i verneområdene (både snøscooter og barmark)
- Kontrollere at dispensasjonsvedtak fra vernebestemmelsene etterleves
- Følge opp avfallshåndtering og eventuelt forsøpling osv i verneområdene.
- Kommunisere resultatet av kontroller og påpeke utfordringer i forhold til dette overfor forvaltningsmyndigheten.

Tiltak

- a) Den samla oppsynsvirksomheten i området må koordineres mest mulig. I denne sammenhengen forstås oppsynsbegrepet i en utvidet forstand; dvs. også informasjon, skjøtsel og registrering innenfor verneområdene. Ansvarlig: SNO i samarbeid med Fjelltjenesten
- b) Det etableres rutiner for bestillingsdialogen mellom forvaltningsmyndigheten og SNO (og ved behov møter med de ulike oppsynsordningene i området), slik at en i fellesskap kan prioritere aktuelle oppgaver for naturoppsynet. Ansvarlig: SNO og forvaltningsmyndigheten
- c) Naturoppsynsaktørene skal ha kopi av eventuelle dispensasjonsvedtak fra vernebestemmelsene. Alle dispensasjoner må så langt som mulig være kontrollerbare av oppsynet. På denne måten kan oppsynet følge opp vedtaket gjennom kontroller i felt. Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten
- d) Det etableres rutiner for informasjonsutveksling mellom naturoppsynet og forvaltningsmyndigheten om forhold som kan være av betydning, inklusive årsrapportering om forvaltningsmessige forhold til forvaltningsmyndigheten. Ansvarlig: Forvaltningsmyndigheten
- e) Naturoppsynet skal holde egen bruk av motorisert transport på et minimum, og samordne sitt transportbehov med andre så langt dette er mulig. Ansvarlig: Naturoppsynet.

5 Litteraturliste

- Direktoratet for naturforvaltning.** 1996. Forvaltning av nasjonalparker. DN rapport 1996-3.
- Direktoratet for naturforvaltning.** 2001. Områdevern og forvaltning. DN-Håndbok nr. 17-2001.
- Dunfjell, S.** 1993. Undersøkelse vedrørende beiteskader av geit i Simskardområdet, Børgefjell/Byrkije nasjonalpark.
- Fjellheim, S.** 1998. Samiske kulturminner innen planområder for nasjonalpark i Nord-Trøndelag (Børgefjell) og Sør-Trøndelag (Roltdalen). Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, miljøvernavdelingen. Rap. Nr. 1-1998.
- Follestad, A.** 1994. Betydningen av et myteområde for sædgås i Nord-Trøndelag (The importance of a moulting area for Bean Goose in Nord-Trøndelag, Norway). - NINA Oppdragsmelding 268: 1-31.
- Fylkesmannen i Nord-Trøndelag.** 2002. Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge. Verneforslag for Børgefjellområdet. Rapport nr. 1-2002.
- Gaarder, G.** 1997. Botaniske undersøkelser av tre barskoger og ett kulturlandskap i Namsskogan og Lierne kommuner, Nord-Trøndelag fylke. Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Miljøvernavdelingen. Rapport nr. 7-1997.
- Høberg, J.** 1998. Endring av verneforskrifter for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark. Konsekvensutredning vedrørende beiting for verneinteresser og berørte geitebruk. Planteforsk. Utredning 8-1998.
- Kongelig Resolusjon av 29.08.03.** 2003. Verneplan for Børgefjell med utvidelse av Børgefjell/Byrkije nasjonalpark i kommunene Hattfjelldal og Grane i Nordland fylke, og kommunene Røyrvik og Namsskogan i Nord-Trøndelag fylke. Vern av Austre Tiplingan/ Luvlie Diehpell landskapsvernområde i Hattfjelldal kommune. Miljøverndepartementet.
- Kålås, J.A., Viken, Å. og Bakken, T. (red.)** 2006. Norsk rødliste 2006 -2006 Norwegian Red List. Artsdatabanken, Norway.
- Miljøverndepartementet.** 1970. LOV 1970-06-19 nr 63: Lov om naturvern. Sist endret : LOV 2003-06-20 nr 45.
- Moen, A.** 1998. Nasjonalatlas for Norge: Vegetasjon. Statens kartverk, Hønefoss.
- Norges Offentlige Utredninger.** 1986. Ny landsplan for nasjonalparker. NOU 1986:13
- Prestbakkmo, H.** 1998. Konsekvenser for reindrift/samisk næring ved utvidelse av Børgefjell/Byrkije nasjonalpark. Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Miljøvernavdelingen. Rapport nr. 6-1998.
- Stortingsmelding nr. 62 (1991-92).** Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge. Miljøverndepartementet.
- Thingstad, P.G.** 1998. Forslag til utvidelse av Børgefjell/Byrkije nasjonalpark sørover fra Orvassdalen. Naturfaglige begrunnelser for dette utvidelsesforslaget. Notat fra Institutt for Naturhistorie. Vitenskapsmuseet. NTNU.
- Ugland IT-group.** 2005. Kart over Børgefjell, best 2603, 2005

Web-sider

Direktoratet for naturforvaltning: www.dirnat.no

Lovdata: www.lovdata.no

6 Vedlegg

1. Vernekart med soneinndeling.
2. Verneforskriften for Børgefjell/Byrkjå nasjonalpark.
3. Oversikt over snøscootertrasèer i forbindelse med dispensasjoner etter § 3 punkt 6.3 b g c.
4. Inngrepsfrie områder i Børgefjell.
5. Viktige reindriftingsområder
6. Oversikt over hytter og andre inngrep (bruer og lignende)
7. Innfallsporter til nasjonalparken.